

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทสื่อในกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม

จัดทำโดย นางสาวนันทริยา ทวีวงศ์
รหัส ๕๐๓๙

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๕๖
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทสื่อในกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม

จัดทำโดย นางสาวนันทริยา ทวีวงศ์
รหัส ๕๐๓๓

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๕๖
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชจิต จิตตเสวี)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(เอกอัครราชทูต อุ่ม เมลาณนท์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(ดร.เดชา ตั้งสีฟ้า)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

กระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม ที่รัฐบาลในฐานะผู้ส่งสาร และสื่อที่นำสารเผยแพร่สู่สังคม นับว่ามีบทบาทและความสำคัญที่เท่าเทียมกัน การศึกษาเนื้อหาและประเด็นสำคัญของคำกล่าว นายกรัฐมนตรีต่อที่ประชุมประชาคมประชาธิปไตย ประเทศมองโกเลีย ซึ่งเป็นสารสำคัญที่ นายกรัฐมนตรีต้องการสื่อสารในเวทีระหว่างประเทศ และเนื้อหาเดียวกันในประเด็นที่ต้องการสื่อสารสู่สังคมไทย เห็นว่าได้กำหนดวาระสำคัญที่ต่างกัน ซึ่งวาระที่กำหนดเพื่อเสนอต่อที่ประชุมฯ นั้น ถือว่าบรรลุเป้าหมายในสิ่งที่นายกรัฐมนตรีต้องการสื่อสาร แต่ขณะเดียวกันวาระที่กำหนดและตั้งใจสื่อสารสู่สังคมไทย ส่งผลทั้งตามที่คาดหวังคือ บทบาทและจุดยืนที่ชัดเจนของนายกรัฐมนตรีต่อประเด็นประชาธิปไตย และทั้งที่ไม่พึงประสงค์ หรือไม่ได้คาดหวังไว้ คือสังคมตีความหมายว่านายกรัฐมนตรียึดประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประเทศชาติ

ส่วนบทบาทของสื่อในกระบวนการสื่อสารของรัฐบาลกรณีสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีนี้ ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ที่คิดสรร ๓ ฉบับ โดยใช้ทฤษฎีการกำหนดวาระ หรือ Agenda Setting เป็นตัวศึกษา โดยวิธีการเปรียบเทียบการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับที่มีกลุ่มผู้อ่าน หรือผู้รับสารจำนวนมากสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดวาระของสื่อในทิศทางต่างจากวาระที่นายกรัฐมนตรีหรือผู้ส่งสารกำหนด และส่งผลต่อปฏิกิริยาของสังคมได้ชัดเจน

เนื้อหาสุนทรพจน์เดียวกันที่นายกรัฐมนตรีนำเสนอต่อที่ประชุมประชาคมประชาธิปไตย ครั้งที่ ๗ ณ ประเทศมองโกเลีย ซึ่งเป็นเวทีระหว่างประเทศที่มีสมาชิก ๑๒๙ ประเทศร่วมประชุม ส่งผลสะท้อนในต่างประเทศและในประเทศแตกต่างกัน โดยในต่างประเทศ สื่อต่างประเทศให้ความสนใจและรายงานข่าวตามเนื้อหารวม ไม่ได้สะท้อนมุมมองใดเป็นพิเศษ และเห็นว่าประชาธิปไตยของไทยกำลังพัฒนาให้เข้มแข็ง แต่ขณะเดียวกันเมื่อเนื้อหาสุนทรพจน์เดียวกันนี้ รายงานกลับสู่สังคมไทย ผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อที่คิดสรรสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ประชาธิปไตยในประเทศไทย และการกำหนดวาระของสื่อในการนำเสนอในเฉพาะประเด็นที่สังคมกำลังมีการโต้เถียง ซึ่งสื่อที่คิดสรรทั้ง ๓ ฉบับที่ต่างมีทัศนคติต่อรัฐบาลที่ต่างกัน แต่ก็นำเสนอในประเด็นหรือกำหนดวาระเดียวกันคือการทำหน้าที่ขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ และเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อปี ๒๕๔๙ ที่โค่นอำนาจอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร พี่ชายนายกรัฐมนตรี และไม่มีการนำเสนอเนื้อหาสำคัญในส่วนอื่นๆ ในสุนทรพจน์ โดยการนำเสนอข่าวต่างกันที่การใช้ถ้อยคำที่มีน้ำหนักแตกต่างกัน แต่ทั้ง ๓ ฉบับก็นำเสนอในเชิงลบกับรัฐบาลต่อทัศนคติที่มีต่อองค์กรอิสระซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญทำให้สังคมเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของนายกรัฐมนตรี และรัฐบาลอย่างกว้างขวาง และนำไปสู่การต่อต้านรัฐบาลผ่านชุมชนออนไลน์ และกลุ่มต่อต้านบนท้องถนนกลุ่มใหม่ๆ ที่เข้มข้นขึ้นเช่น กลุ่มหน้ากากขาว

กระบวนการสื่อสารของรัฐบาลสู่สังคมนั้น เป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบไปด้วย ผู้ส่งสารหรือรัฐบาล สาร ช่องทางส่งสารหรือสื่อ และผู้รับสาร ซึ่งทุกองค์ประกอบต่างมีความสำคัญและบทบาทสำคัญไม่ต่างกันเพื่อผลสำเร็จของการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม โดยในกระบวนการสื่อสารนั้น เห็นได้ว่า การกำหนดวาระ หรือ Agenda Setting เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการสื่อสาร กล่าวคือ

ในสังคมปัจจุบันทุกภาคส่วนต่างมีการกำหนดวาระของตนเอง ดังนั้น ในกระบวนการสื่อสารของรัฐบาลสู่สังคมนั้น การกำหนดวาระเกิดขึ้นในทุกองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร

ในกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม จะต้องทำอย่างไรให้รัฐบาลสามารถควบคุมสารหรือวาระ ที่ต้องการสื่อสารสู่สังคม เพราะจากการศึกษาสะท้อนว่า รัฐบาลไม่สามารถควบคุมหรือกำหนดวาระให้สื่อ หรือสังคม มีทัศนความเห็นไปในทิศทางเดียวกับรัฐบาลได้ และสารที่สื่อสารออกไป โดยเฉพาะประเด็นที่มีความอ่อนไหว และมีความคิดเห็นที่แตกต่างในสังคม จะมีพลังในการสร้างแรงกระเพื่อม หรือปฏิกิริยาของสังคม ทั้งนี้ การกำหนดวาระจากรัฐบาลในการสื่อสารสู่สังคม ในประเด็นที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมแล้วนั้น สารที่สื่อออกไปจะเป็นไปตามวาระที่รัฐบาลกำหนด และเกิดผลที่สร้างสรรค์ แต่หากสารมีวาระ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมในภาคส่วนต่างๆที่แตกต่างกัน หรือเป็นวาระที่สังคมมีความคิดเห็นที่แตกต่าง การควบคุมจึงไม่สามารถดำเนินการได้ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย แต่ทั้งนี้ ผู้ส่งสารหรือรัฐบาลจะต้องสร้างพื้นที่สำหรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือสังคมได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรี รวมทั้ง การอภิปรายในประเด็นที่รัฐบาลเสนอ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของรัฐบาลหรือความพร้อมของรัฐบาลในฐานะผู้สารที่จะรับฟังคำวิจารณ์ และแก้ปัญหาจากผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งการรัฐบาลสามารถดำเนินการในสิ่งเหล่านี้ ด้วยความคิดที่เปิดกว้าง เป็นธรรม จะส่งเสริมให้สังคมมีความเชื่อถือต่อรัฐบาลมากขึ้น สังคมมีความยืดหยุ่น และนำไปสู่การรับฟังซึ่งกันและกัน

ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญนี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม อีกทั้ง ยังต้องอาศัยการขับเคลื่อนจากกลไกส่วนต่างๆของภาครัฐ เพื่อให้การสื่อสารสู่สังคมเกิดผลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสร้างสรรค์

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง บทบาทของสื่อในกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม : กรณีศึกษาการรายงานข่าวการกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีในที่ประชุมประชาคมประชาชาติไทย ประเทศมองโกเลีย เป็นการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านการสื่อสารของรัฐบาล ในการเตรียมความพร้อมและวางแนวทางในการสื่อสารของรัฐบาลสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ (นบท. ๕) ประจำปี ๒๕๕๖ ซึ่งมีระยะเวลา ๑๐ สัปดาห์ แม้ว่าช่วงเวลาของการฝึกอบรมค่อนข้างกระชับ แต่การจัดทำรายงานนี้สำเร็จลุล่วงได้นั้น ผู้ศึกษาขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา คือ นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี และผู้บริหารสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีทุกท่าน สำหรับการสนับสนุนเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม ขอขอบคุณกระทรวงการต่างประเทศและสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ ที่ได้จัดหลักสูตรนักบริหารการทูต ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างเสริมทักษะ แนวคิด ทักษะ และความรู้ต่างๆจากวิทยากรที่ทรงความรู้ และประสบการณ์ในสาขาต่างๆ ขอขอบคุณ คณะอาจารย์ที่ปรึกษา ประกอบด้วยเอกอัครราชทูต อุ่ม เมลาณนท์ รองศาสตราจารย์ ดร. ขจิต จิตตเสวี และดร. เดชา ตั้งสีฟ้า ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่อผู้ศึกษาเป็นอย่างดี โดยได้สละเวลาอันมีค่า รับฟังการนำเสนอ และได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงานฉบับนี้ พร้อมทั้งได้ติดตามความคืบหน้าของการจัดทำรายงานอย่างสม่ำเสมอ และขอขอบคุณเพื่อนๆ ผู้เข้าร่วมศึกษาอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ทุกท่าน ที่ได้แสดงมิตรจิตต่อกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกันตลอดการศึกษาอบรม ทำให้การศึกษอบรมครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

นัทริยา ทวีวงศ์

สิงหาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๒
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา	๒
๑.๔ ประโยชน์ของการศึกษา	๓
๑.๕ นิยามศัพท์	๓
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๔
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร	๔
๒.๒ ทฤษฎีการกำหนดวาระ (Agenda Setting)	๖
๒.๓ ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม	๗
๒.๔ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๕ กรอบแนวคิดในการศึกษา	๑๒
บทที่ ๓ ผลการศึกษา	๑๓
๓.๑ กระบวนการนำเสนอข่าว	๑๓
๓.๒ การประเมินสภาพและปฏิกิริยาจากการนำเสนอข่าว	๒๐
บทที่ ๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๒๕
๔.๑ สรุปผลการศึกษา	๒๕
๔.๒ ข้อเสนอแนะ	๒๗
บรรณานุกรม	๒๙
ภาคผนวก คำแปลปาฐกถาพิเศษ นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร การประชุม ประชาคมประชาธิปไตยอุลัน บาตอ, มองโกเลีย ๒๙ เมษายน ๒๐๑๓	๓๐
ประวัติผู้เขียน	๓๔

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๑	สรุปข้อความสำคัญ (Key Message) ของคำกล่าวสุนทรพจน์ของ นายกรัฐมนตรี	๑๔
ตารางที่ ๒	การกำหนดวาระโดยการกำหนดหัวข้อข่าวของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับ	๑๖
ตารางที่ ๓	การเปรียบเทียบข้อความสำคัญของคำกล่าวสุนทรพจน์กับการนำเสนอข่าว ของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับ	๑๙

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๑	กรอบแนวคิดในการศึกษา	๑๒
ภาพที่ ๒	การแสดงผลการส่งสารต่อกลุ่มต่างๆ ตามวาระที่กำหนดขึ้น	๒๐

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสื่อหรือการนำเสนอข่าวสาร เป็นกลไกและตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างสูงในกระบวนการสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับประชาชนหรือสังคม รวมทั้ง การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และสังคม สื่อจึงถือเป็นตัวชักนำและเชื่อมโยงให้สังคมและโลกได้รับรู้ รับทราบ วิเคราะห์ คล้อยตาม ตอรับและปฏิเสธ อีกทั้ง เป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ปฏิกริยาของประชาชน ผู้รับข่าวสารในทุกระดับ จนนำไปสู่การตัดสินใจต่างๆและการกระทำที่มีผลต่อรัฐบาล ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องใช้สื่อเป็นตัวกลางสำคัญในการนำเสนอประเด็น ข้อมูล ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของรัฐบาลสู่ประชาชนดังนั้นถ้าสื่อซึ่งเป็นตัวกลางดังกล่าวมีการนำเสนอข่าวสารที่เป็นจริง โดยไม่มีความบิดเบือนจากความเป็นจริงก็ย่อมส่งผลให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องต่อการดำเนินงานของรัฐบาลสู่ประชาชนและส่งผลกระทบต่อความเข้าใจและทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้โดยหน้าที่ของสื่อคือการนำเสนอข่าวสารในด้านต่างๆ ไปยังผู้รับสารหรือผู้อ่านให้ทราบความเป็นไปและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากสื่อทุกสื่อมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นในการให้ข่าวสารเพื่อจะให้เนื้อหาข่าวเป็นประเด็นที่น่าสนใจต่อผู้อ่านเหตุดังกล่าวจึงทำให้หนังสือพิมพ์แต่ละเจ้านำกลยุทธ์การนำเสนอที่เป็นเอกลักษณ์และสร้างจุดเด่นให้มากที่สุด ซึ่งบางครั้งเนื้อหาในการนำเสนอมียังขาดการวิเคราะห์หรือกรองเนื้อหาหรือเจตนาารมณ์ที่แท้จริงของบุคคลที่ตกประเด็นเป็นข่าว ดังจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันบทบาทสื่อต่อสังคมการเมืองไทย เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ทั้งการอยู่รอดในเชิงธุรกิจจรรยาบรรณ และบทบาทสื่อกับอุดมการณ์ทางการเมือง การเติบโตของสื่อใหม่ ล้วนแต่เป็นสิ่งท้าทายสื่อดั้งเดิมในการปรับตัวขณะที่ต้องคงความเป็นมืออาชีพเอาไว้ และสำหรับประเด็นล่าสุดที่เป็นประเด็นที่เป็นจุดสนใจแก่ประชาชนผู้อ่านข่าวในการดำเนินงานของรัฐบาล

กรณีการนำเสนอข่าวของสื่อในเนื้อหาสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีที่กล่าวต่อ การประชุมระดับรัฐมนตรีของประชาคมประชาธิปไตย ครั้งที่ ๗ (Community of Democracies - DC) ประเทศมองโกเลีย ซึ่งเป็นเวทีระหว่างประเทศที่มีสมาชิก ๑๒๙ ประเทศ และมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมหลักการประชาธิปไตย และสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมในการหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ประชาธิปไตยของประเทศสมาชิก แต่เมื่อสื่อสารกลับสู่สังคมไทย ผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งสามารถแยกได้เป็นสื่อที่สนับสนุนรัฐบาลเช่น มติชน สื่อต่อต้านรัฐบาลเช่นแนวหน้า และสื่อที่วางสถานะเป็นกลาง เช่น ไทยรัฐ ทำให้เกิดกระแสข่าวและผลกระทบที่หลากหลายตามมา โดยสื่อหนังสือพิมพ์เหล่านี้ ได้นำเสนอเนื้อหาที่นำเสนอต่อเวทีระหว่างประเทศ กับเนื้อหาที่เสนอภายในประเทศ มีแนวทางที่ต่างกัน ด้วยประเด็นประชาธิปไตยนับเป็นประเด็นที่อ่อนไหวในสังคมไทยปัจจุบัน จึงเกิดปฏิกริยาทั้งเชิงสนับสนุนและต่อต้านอย่าง

รุนแรง ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าสื่อน่าจะมีบทบาทสำคัญต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย และยังส่งผลต่อภาพลักษณ์และจรรยาบรรณของสื่ออีกด้วย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาเปรียบเทียบการนำข่าวของแหล่งข่าวหนังสือพิมพ์ กับเนื้อหาและประเด็นสำคัญในการนำเสนอต่อเวทีระหว่างประเทศโดยเน้นประเด็นการประชุมระดับรัฐมนตรีของประชาคมประชาชาติไทย ครั้งที่ ๗ เพื่อให้ทราบขั้นตอน กระบวนการ และวิธีการของสื่อที่มาจากความแตกต่างทางด้านค่านิยม แนวความคิดที่มีของแหล่งข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ ต่อรัฐบาล รวมถึง การตระหนักถึงความสำคัญ ของอิทธิพลของสื่อในกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่ประชาชนและสังคม การกำหนดวาระ การใช้ ถ้อยคำ หรือข้อความในการสื่อสาร อันนำไปผลกระทบต่อปฏิกริยาทั้งบุคคลและกลุ่มสังคมต่อผู้รับ สารต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการนำเสนอข่าวและการรายงานข่าวจากแหล่งข่าวของ หนังสือพิมพ์ที่อยู่บนพื้นฐานเนื้อหาข่าวสารเดียวกัน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์การสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับสังคมโดยผ่านสื่อที่คัดสรร โดย ศึกษากรณีสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีต่อที่ประชุมประชาคมประชาชาติไทย ประเทศ มองโกเลีย

๑.๒.๓ เพื่อประเมินสภาพและปฏิกริยาที่เกิดขึ้นจากผลของการนำเสนอข่าวของสื่อ หนังสือพิมพ์ต่อบทบาทและภาพลักษณ์ของผู้นำ

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องบทบาทของสื่อในกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม : กรณีศึกษาการ รายงานข่าวการกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีในที่ประชุมประชาคมประชาชาติไทย ประเทศ มองโกเลียครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาในเรื่องของการกำหนดวาระในการนำเสนอข่าวของสื่อทั้งสาม ฉบับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองและเนื้อหาข่าวที่ต่างกัน ศึกษาเนื้อหาและถ้อยคำที่ใช้ในคำกล่าว สุนทรพจน์ ที่เป็นจุดสนใจของสื่อและสังคมอันนำไปสู่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการรับข้อมูลผ่านสื่อ หนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ มติชน ผู้จัดการ และไทยรัฐ และทำการเปรียบเทียบ เนื้อหาข่าวและการเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับ กับเนื้อหาของกรกล่าวสุนทรพจน์ของ นายกรัฐมนตรีในที่ประชุมประชาคมประชาชาติไทย ประเทศมองโกเลีย

วิธีการศึกษา

การศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Research) ระหว่างเนื้อหาและการนำเสนอ ข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับคือ มติชน ผู้จัดการ และไทยรัฐ โดยวัดด้วยวิธีการวิเคราะห์ (Content Analysis Method) บนแนวคิดและแนวทางการศึกษา และศึกษาถึงปฏิกริยาของผู้รับสาร จากการนำเสนอข่าวของทั้ง ๓ ฉบับ ได้แก่

- ๑) บทบาทและภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี
- ๒) ปฏิกริยาจากสังคมในกลุ่มต่างๆ

๑.๔ ประโยชน์ของการศึกษา

๑.๔.๑ ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของกระบวนการนำเสนอข่าวและการรายงานข่าวจากแหล่งข่าวหนังสือพิมพ์ที่อยู่บนพื้นฐานข้อมูลเดียวกัน

๑.๔.๒ ทำให้ทราบถึงปฏิสัมพันธ์การสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับสังคมโดยผ่านสื่อที่คัดสรรโดยศึกษากรณีสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีต่อที่ประชุมประชาคมประชาธิปไตย ประเทศ มองโกเลีย

๑.๔.๓ ทำให้ทราบถึงปฏิกริยาที่เกิดขึ้นจากผลของการนำเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ต่อบทบาทและภาพลักษณ์ของผู้ผู้นำ

๑.๕ นิยามศัพท์

๑.๕.๑ สื่อหมายถึง สิ่งใดๆ ก็ตามที่เป็นตัวกลางระหว่างแหล่งกำเนิดของสารกับผู้รับสาร เป็นสิ่งที่นำพาสารจากแหล่งกำเนิดไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดผลใดๆ ตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

๑.๕.๒ สื่อหนังสือพิมพ์ หมายถึงสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นโดยนำเสนอเรื่องราว ข่าวสารภาพ และความคิดเห็น ในลักษณะของแผ่นพิมพ์ แผ่นใหญ่ ที่ใช้วิธีการพับรวมกัน ซึ่งสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดนี้ ได้พิมพ์ออกเผยแพร่ทั้งลักษณะ หนังสือพิมพ์รายวันรายสัปดาห์ และรายเดือน

๑.๕.๓ กระบวนการสื่อสารหมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลต่างๆ หรือการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหา สาระ ความรู้สึก เจตคติ ทักษะจากผู้ส่งไปยังผู้รับด้วยการใช้ถ้อยคำ กริยาท่าทางหรือสัญลักษณ์ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความเข้าใจและความรู้สึกร่วมกัน

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้ศึกษาจะได้นำประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเปรียบเทียบรวมถึงการนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมโดยมีเนื้อหาและรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

การสื่อสารนี้เกิดจากแนวความคิดที่ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการหรือการแลกเปลี่ยนโดยมีสาระสำคัญที่ว่าผู้สื่อสารทำหน้าที่ทั้งผู้ส่งและผู้รับข่าว ในขณะที่เดียวกันไม่อาจจะบอกว่าการสื่อสารเริ่มต้นและสิ้นสุดที่จุดใดเพราะถือว่าการสื่อสารมีลักษณะเป็นวงกลม และไม่มีที่สิ้นสุด ผู้รับข่าวและผู้ส่งข่าว นอกจากจะทำหน้าที่ทั้งการเข้ารหัสและถอดรหัสแล้ว ยังเป็นผู้ก่อให้เกิดข่าวสารและกำหนดพฤติกรรม

โรเจอร์ (Rogers, ๑๙๗๖) ได้ให้ความหมายของการติดต่อสื่อสารว่าเป็นการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงความรู้สึกความคิดหรือการกระทำต่างๆ โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล พฤติกรรมในที่นี้หมายถึงการเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ทศนคติและพฤติกรรมที่แสดงออกโดยเปิดเผย

อย่างไรก็ตามสิ่งที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานราบรื่นทำให้การประสานงานกันเป็นอย่างดีคือการติดต่อสื่อสารของสมาชิกในองค์กรนั่นเอง ชรามม (Schramm, ๑๙๗๓) ได้พยายามอธิบายถึงกระบวนการติดต่อสื่อสารเป็นวงจรในการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างบุคคล ๒ คนซึ่งกระบวนการสื่อสารจะเริ่มตั้งแต่การแปลความหมายการถ่ายทอดข่าวสารซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นซ้ำกันไป จนกว่าทั้งสองฝ่ายจะเข้าใจซึ่งกันและกัน สรุปไม่มีคำจำกัดความของการสื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะนำไปใช้กับพฤติกรรมสื่อสารได้ทุกรูปแบบ แต่ละคำจำกัดความจะมีวัตถุประสงค์และผลที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน จึงทำให้ความหมายของการสื่อสารกว้างและนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ การพิจารณาความหมายของการสื่อสารจึงต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมสื่อสารเป็นเรื่องๆ ไป ดังนั้น การสื่อสารต้องเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญๆ ๓ ประการอันได้แก่ผู้ส่งข่าวสาร (Sender) ผู้รับข่าวสาร (Receiver) และตัวข่าวสาร (Message) เมื่อนำมารวมกันจะเรียกว่า เป็นการสื่อสาร

๒.๑.๑ องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร

การสื่อสารมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการคือ (สมิต สัจฉกร, ๒๕๔๗)

๑) ผู้ส่งสาร (Source) คือ ผู้ตั้งต้นทำการสื่อสารกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นผู้ส่งสารอาจเป็นบุคคลเดียวหรืออาจจะมีมากกว่าหนึ่งคนก็ได้ องค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มกระทำการให้เกิดการสื่อสารก็ถือได้ว่าเป็นผู้ส่งสาร

๒) สาร (Message) คือ สารหรือเรื่องราวข่าวสารที่ผู้ส่งสารต้องการส่งออกไปสู่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นสารอาจเป็นสิ่งที่มีความหมายในตัวมันเอง เช่น ตัวหนังสือตัวเลขรูปภาพวัตถุต่างๆ หรือสัญลักษณ์ใดๆ ที่สามารถให้ความหมายเป็นที่เข้าใจได้

๓) ช่องทางที่จะส่งสารหรือสื่อ (Channel or Medium) คือเครื่องมือหรือช่องทางที่ผู้ส่งสารจะใช้เพื่อให้สารนั้นไปถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ช่องที่จะส่งสารหรือสื่อต่างๆ ที่จะนำสารไปยังผู้รับสารตามที่ผู้ส่งสารมุ่งหมาย อาจจะเป็นสื่อธรรมชาติ เช่น อากาศเป็นช่องทางที่คลื่นเสียงผ่านไปยังผู้ ฟัง เสียง หรืออาจจะเป็นสื่อที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น เช่น วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์ ฯลฯ

๔) ผู้รับสาร (Receiver) คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สามารถรับทราบสารของผู้ส่งสารได้ผู้รับสารเป็นจุดหมายปลายทางของข่าวสาร เป็นบุคคลสำคัญในการชี้ขาดว่า การสื่อสารเป็นผลหรือไม่

๒.๑.๒ หลักสำคัญในการสื่อสาร

วิจิตรวาทะกุล (๒๕๒๕) ได้กล่าวถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องมีองค์ประกอบ ๗ ประการคือ

๑) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) การสื่อสารจะได้ผลนั้นต้องมีความเชื่อถือในเรื่องของผู้ให้ข่าวสารแหล่งข่าวเพื่อให้เกิดความมั่นใจหรือเต็มใจรับฟังข่าวสารนั้น

๒) ความเหมาะสม (Context) การสื่อสารที่ดีต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมของสังคม เครื่องมือสื่อสารนั้นเป็นเพียงสิ่งประกอบ แต่ความสำคัญอยู่ที่ท่าทีท่าทางภาษาคำพูดที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมสังคมหมู่ชนหรือสภาพแวดล้อมนั้นๆ การยกมือไหว้สำหรับสังคมไทยย่อมเหมาะสมกว่าการจับมือ หรือการจับมือของฝรั่งย่อมเหมาะสมกว่าการไหว้ เป็นต้น

๓) เนื้อหาสาระ (Content) ข่าวสารที่ดีจะต้องมีความหมายสำหรับผู้รับมีสาระประโยชน์แก่กลุ่มชนหรือมีสิ่งที่เขาจะได้ผลประโยชน์จึงน่าสนใจบางครั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งแต่อาจจะไม่มีสาระสำหรับคนบางกลุ่ม ในเรื่องนี้จึงต้องใช้การพิจารณาจากกลุ่มชนเป้าหมายด้วย

๔) ความบ่อยและสม่ำเสมอต่อเนื่องกัน (Continuity and Consistency) การสื่อสารข่าวสารจะได้ผลต้องส่งบ่อยๆ ติดต่อกันหรือมีการย้ำหรือซ้ำ เพื่อเตือนความทรงจำหรือเปลี่ยนทัศนคติและมีความสม่ำเสมอต่อเนื่องกัน มิใช่ส่งข่าวสารที่ขาดหาย ไม่เที่ยงตรงแน่นอน

๕) ช่องทางข่าวสาร (Channels) ข่าวสารจะเผยแพร่ได้ดีนั้นจะต้องส่งให้ถูกช่องทางของการสื่อสารนั้นๆ โดยมองหาช่องทางที่เปิดรับข่าวสารที่เราจะส่งและส่งถูกสายงานกรมกองหน่วยหรือโดยวิทยุโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ฯลฯ ส่งถึงตัวบุคคลโดยตรงจะรวดเร็วกว่าหรือส่งที่บ้านได้รับเร็วกว่าการส่งไปให้ที่ทำงานเราควรเลือกช่องทางที่ได้ผลเร็วที่สุด

๖) ความสามารถของผู้รับข่าวสาร (Capability of Audience) การสื่อสารที่ถือว่าได้ผลนั้น ต้องใช้ความพยายามหรือแรงงานน้อยที่สุดการสื่อสารจะง่ายสะดวกก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับของผู้รับซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่นสถานที่โอกาสอันวนนิสัยความรู้พื้นฐานที่จะช่วยให้เข้าใจ เป็นต้น

๗) ความแจ่มแจ้งของข่าวสาร (Clarity) ข่าวสารต้องงายใช้ภาษาที่ผู้รับเข้าใจคือใช้ภาษาของเขาศัพท์ที่ยากและสูงไม่มีประโยชน์ควรตัดออกให้หมดให้ชัดเจน เข้าใจง่าย มีความมุ่งหมายเดียวอย่าให้คลุมเครือหรือมีความหมายหลายแง่หรือตกลงข้อความบางตอนที่สำคัญต่อไป

๒.๒ ทฤษฎีการกำหนดวาระ (Agenda Setting)

หน้าที่ในการกำหนดวาระข่าวสารหรือเรื่องพิจารณาของสื่อมวลชนเป็นแนวคิดที่มาจากความคิดที่ว่า การที่สื่อมวลชนให้ความสนใจต่อประเด็นหรือหัวข้อที่เกี่ยวกับปัญหาในเรื่องต่างๆ ทำให้ประชาชนได้รับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาหรือประเด็นนั้นๆ ตามที่สื่อมวลชนได้กำหนดไว้ นั่นคือสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกถึงของประชาชนที่จะรับรู้ ถึงความสำคัญในเรื่องต่างๆ ที่สื่อมวลชนเป็นผู้นำเสนอ

ตามแนวคิดที่เสนอโดยแม็กซ์เวล อี แมคคอมบ์ และโดนัลด์ แอล ชอว์ (Maxwell E. McCombs and Donald L. Shaw, อ้างใน สุรพล โสธนะเสถียร, ๒๕๓๓, หน้า ๑๔๐-๑๕๐) แล้วโดยทั่วไปเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือประเด็นปัญหาใดขึ้นในสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสื่อมวลชนจะพิจารณาโดยการประเมินคุณค่าข่าว เพื่อให้ทราบว่าความสำคัญของข่าวอยู่ในระดับใด จากนั้นจึงเลือกพิจารณาใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น การเสนอข่าวผ่านทางโทรทัศน์จะได้รับความสนใจจากผู้รับสารอย่างรวดเร็ว แต่ความคงทนของข่าวจะอยู่ไม่นานนัก ในขณะที่การเสนอข่าวสารผ่านทางสิ่งพิมพ์จะเป็นไปอย่างช้าๆ แต่คงทนกว่า การที่สื่อมวลชนประเภทต่างๆ มีการเสนอข่าวที่มีหัวข้อข่าวอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน จะต้องมิกลวิธีรายละเอียดในการนำเสนอที่แตกต่างกันเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข่าวสารนั้นจะเหมาะสมกับชนิดของสื่อแล้วก็ตาม แต่ก็อาจจะยังไม่เพียงพอ จึงต้องมีการจัดวางข่าวสารเพื่อช่วยให้เกิดความเด่นสะดุดตาอันเป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมความนิยมในการจัดวารสาร รวมถึงการจัดระดับความเข้มข้นของข่าวนั้นๆ ที่สามารถทำได้โดยการเพิ่มพื้นที่ข่าว เพิ่มความถี่ในการรายงานข่าว หรือเพิ่มระยะเวลาในการนำเสนอตามแนวคิดนี้การที่ข่าวจะมีอิทธิพลมากน้อยตามการจัดวารสารก็เนื่องมาจากหน้าที่ประชาชนผู้รับสารจำนวนมากให้ความสนใจและติดตามข่าวนั้นอยู่เป็นเวลานาน ทำให้สื่อมวลชนสามารถป้อนข่าวได้อย่างสม่ำเสมอ แมคคอมบ์และชอว์ จึงมองว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดวาระจึงเป็นเครื่องมือในการเข้าใจอิทธิพลของสื่อที่มีต่อสาธารณชน

เจมส์ ดับเบิลยู เดียร์ริง และ เอเวอร์เรตต์ เอ็ม โรเจอร์ส (James W. Dearing and Everett M. Rogers, ๑๙๙๖, pp.๙๐-๙๒) ได้สรุปสาระสำคัญของการกำหนดวาระไว้ ๖ ข้อ ดังนี้

๑) การกำหนดวาระจะเกิดขึ้นเมื่อสื่อมวลชนหลายสำนักมีแนวโน้มในการนำเสนอประเด็นนั้นๆ ในความถี่มากกว่าปกติในช่วงเวลาใกล้ๆ กัน ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าสื่อมวลชนที่เสนอข่าวนี้นั้นๆ จะต้องมิมองในการนำเสนอเนื้อหาไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด เพราะประสิทธิภาพในการกำหนดวาระนั้นขึ้นอยู่กับความถี่ที่สาธารณชนจะได้รับสารในประเด็นดังกล่าวเป็นสำคัญ

๒) ตัวอย่างชี้ในสถานการณ์จริงนั้นมีความสัมพันธ์น้อยมากกับการกำหนดวาระซ่อนเร้นในสื่อมวลชน ในเรื่องนี้ยกตัวอย่างกรณีบทบาทในเวียดนามของคอนอเมริกันที่ถึงขีดสุดในปี ค.ศ. ๑๙๖๘ แต่จุดสูงสุดในการเสนอข่าวเรื่องนี้ของสื่อมวลชนกลับเกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๖ นั่นคือ ๒ ปี ก่อนหน้าสถานการณ์จริง

๓) กระบวนการในการกำหนดวาระเป็นการตีความทางสังคมรูปแบบหนึ่ง เพราะขึ้นอยู่กับการตีความของผู้รับสารแต่ละคนและบริบทแวดล้อมของผู้รับสารที่จะมีส่วนในการตัดสินระดับความสำคัญของประเด็นนั้นๆ ด้วย

๔) สถานการณ์บางอย่างอาจเป็นตัวนำไปสู่การผลักดันประเด็นให้ เป็นที่สนใจของสื่อมวลชนได้ง่ายยิ่งขึ้น แต่ไม่จำเป็นที่การกำหนดวาระของสื่อมวลชนจะต้องเกิดขึ้นหรือมีสถานการณ์นำมาก่อนเสมอไป

๕) ผลจากการค้นคว้าวิจัยและการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทการกำหนดวาระของสื่อมวลชน

๒.๓ ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม

จากพฤติกรรมในทางลบของหนังสือพิมพ์เสรีในสหรัฐอเมริกาได้ผลักดันให้นักคิดนักวิชาการเข้ามาช่วยนักหนังสือพิมพ์และผู้พิมพ์ผู้โฆษณาสร้างจรรยาบรรณสำหรับวิชาชีพนี้มาตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ แต่ผู้ที่มีส่วนในการวางรากฐานทฤษฎีนี้เป็นอย่างมากคือ โจเซฟ พูลิทเซอร์ (Joseph Pulitzer) ที่ได้พยายามต่อสู้เพื่อตั้งสถาบันการศึกษาวารสารศาสตร์ขึ้น (ปัจจุบันนี้อยู่ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย นิวยอร์ก) และได้เขียนเรื่องนี้ไว้ในวารสาร North American Review เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๔ ว่า "ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ความรู้ที่ถูกต้องที่สุดเกี่ยวกับปัญหาที่จะต้องเผชิญ และความรู้ที่รับผิดชอบทางศีลธรรมด้วยความจริงใจ สามอย่างนี้จะช่วยปกป้องวิชาชีพวารสารศาสตร์ให้พ้นจากความยอมจำนนต่อประโยชน์ทางธุรกิจที่เห็นแก่ตัวและเป็นศัตรูต่อสวัสดิการของประชาชน" (ศุภรัตน์ ฐิติกุลเจริญ, ๒๕๔๐, หน้า ๒๖๒-๒๖๕)

นับแต่นั้นมาการพูดถึงความรับผิดชอบก็ขยายกว้างออกไป หนังสือพิมพ์ต้องมีเสรีภาพตามแนวความคิดอิสราภาพนิยม แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อควบคู่กันไปด้วย เกิดเป็นแนวความคิดเสรีนิยมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า Neo-liberalism ในแนวความคิดนี้เสรีภาพถูกจำกัดขอบเขตด้วยความรู้ที่รับผิดชอบต่อผู้ประกอบวิชาชีพภายใต้จรรยาบรรณของสมาคมวิชาชีพ และโดยการควบคุมของสถาบันรัฐที่เป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาลหรือผู้ใด (public but independent institutions) ความคิดเกี่ยวกับสถาบันรัฐที่เป็นอิสระนี้เกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลสหรัฐจัดตั้งคณะกรรมการวิทยุ (Federal Radio Commission) เพื่ออนุญาตความถี่รวมทั้งควบคุมเนื้อหารายการ ในปี ค.ศ. ๑๙๒๗ และจัดตั้งคณะกรรมการการสื่อสาร (Federal Communication Commission) เพื่อออกใบอนุญาตจัดตั้งสถานีและดูแลการใช้คลื่นออกอากาศในปี ค.ศ. ๑๙๓๔ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อันที่จริงทฤษฎีเสรีนิยมแนวใหม่ (Neo - liberalism) เพิ่งจะกลายเป็นทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างชัดเจนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้เอง เมื่อคณะกรรมการเสรีภาพสื่อมวลชน (Commission on Freedom of the Press) ได้ศึกษา และเขียนรายงานชื่อว่าสื่อมวลชนที่มีเสรีภาพและความรับผิดชอบ (A Free and Responsible Press) แม้ว่าผลงานของคณะกรรมการจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากจากวงการศึกษา แต่ส่วนใหญ่ก็ได้ชัดเจนในหลักการจึงเท่ากับว่าช่วยตบแต่ง (ส่งเสริม) ให้ทฤษฎีนี้มีรูปร่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ถ้าจะกล่าวถึงอีกลักษณะหนึ่งของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) แล้วอาจจะกล่าวได้ว่า เนื่องจากโทรทัศน์และวิทยุมีบทบาท และมีอิทธิพลต่อสาธารณชนมากจึงต้องมีมาตรการควบคุมการเสนอข่าวของสื่อเหล่านี้ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ด้วย เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ในการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล โดยต้องสอดคล้องกับหลัก ๓

ประการดังต่อไปนี้ เพื่อให้สื่อมีความเป็นกลาง และตอบสนองความต้องการของผู้รับสาร ตลอดจนให้สาธารณชนเชื่อถือในข่าวสาร ข้อมูล อันเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง ซึ่งหลัก ๓ ประการที่ว่านี้ก็คือ

- ๑) ให้ประชาชนมีเสรีภาพส่วนบุคคลและมีทางเลือกในอันที่จะรับข่าวสาร
- ๒) สื่อต้องมีเสรีภาพเช่นกัน
- ๓) สื่อต้องสำนึกถึงหนี้บุญคุณต่อสังคม

แต่การที่จะเสนอข่าวสารโดยมีหลักการทั้ง ๓ ประการนั้นทำได้ยาก จึงมีข้อสรุป ๒ แบบเพื่อแก้ปัญหานี้คือ

๑) พัฒนาสาธารณชน เข้าจัดการการบริหารการเสนอข่าว อันจะทำให้มีอำนาจด้านการเมือง กล่าวได้ว่าสื่อมีความรับผิดชอบต่อสังคม

๒) พัฒนาสื่อ สื่อทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ โดยมีการปกครองดูแลการทำงานเองด้วยการกระจายเสียงทางวิทยุและแพร่ภาพทางโทรทัศน์เป็นหนทางที่จะปฏิบัติได้ตามทฤษฎีสื่อที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ในกรณีทีโทรทัศน์และวิทยุเป็นของผู้ใด หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งรัฐบาลจึงได้พยายามลดเสรีภาพของสื่อ ด้วยการออกกฎต่างๆ เพื่อบรรลุลัทธิประสงค์ เพื่อประโยชน์ของสังคม ตลอดจนลดความกดดันและแนวโน้มจากสาธารณชน

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนตามทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ พัฒนามาจากทฤษฎีเสรีนิยมแบบดั้งเดิมแต่จะเน้นที่ความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นให้เกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง ซึ่งได้แก่

ประการแรก การจะต้องถือเป็นภาระหน้าที่หลักที่จะให้บริการแก่ระบบการเมืองโดยการให้ข่าวสารและให้มีการอภิปรายโต้เถียงในเรื่องของส่วนรวมหรือกิจการสาธารณะ

ประการที่สอง ซึ่งเป็นหน้าที่รองลงมาก็คือ ควรจะต้องส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย และให้ความสว่างทางปัญญา (enlightening) แก่สาธารณชนเพื่อจะได้เกิดความสามารถในการปกครองตนเอง

ประการที่สาม ควรจะต้องพิทักษ์รักษาสิทธิของบุคคลโดยคอยเฝ้าดูรัฐบาล (watchdog against government)

ประการที่สี่ ควรจะต้องให้บริการแก่ระบบเศรษฐกิจ โดยเน้นส่งเสริมผลประโยชน์ของผู้ซื้อ ผู้ขายสินค้าและบริการด้วยสื่อการโฆษณา แต่รายได้จากการนี้จะต้องไม่บั่นทอนอิสรภาพของสื่อมวลชน

ประการที่ห้า ควรจะต้องให้ความบันเทิงแก่สาธารณชน แต่มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นความบันเทิงที่ "ดี" มีคุณภาพ

ประการที่หก ควรจะต้องหลีกเลี่ยงไม่เสนอเนื้อหา เรื่องราวที่อาจนำไปสู่การประกอบอาชญากรรม ความรุนแรง ความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือการก้าวร้าวต่อชนกลุ่มน้อย

ประการที่เจ็ด สื่อมวลชนควรจะต้องเป็นพหุนิยม คือสะท้อนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ใช้สิทธิโต้ตอบ จะเห็นได้ว่าทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างไปจากทฤษฎีเสรีนิยมตรงประเด็นที่ว่า เสรีภาพมิได้เป็นแต่เพียงอิสรภาพที่ไร้จุดหมายปลายทางและเสนอเพื่อสนองสิทธิมนุษยชนในการแสดงออกเท่านั้น หากจะต้องเป็นอิสรภาพที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ประโยชน์ของส่วนรวมให้เกิดผลอย่างจริงจัง สื่อมวลชนมิได้เกิดมาเพื่อเป็นเครื่องมือของบุคคลหรือ

กลุ่มบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สร้างความสัมฤทธิ์ผลให้กับสังคมด้วย
สรุปได้ว่าเสรีภาพจาก... (freedom from) หรือเสรีภาพเชิงลบ (negative freedom) ได้กลายมา
เป็นเสรีภาพเพื่อ (freedom for) หรือเสรีภาพเชิงบวก (positive freedom) นั่นเอง

หากจะกล่าวโดยสรุป หลักของทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม จะมีดังต่อไปนี้

- ๑) สื่อควรยอมรับและบรรลุน้ำที่ความรับผิดชอบต่อสังคม
- ๒) หน้าที่รับผิดชอบนี้คือจะต้องมีมาตรฐานของข่าวสาร คือ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความถูกต้องแน่นอน สำนึกถึงความรับผิดชอบและความสมดุลย์
- ๓) ต้องสามารถควบคุมตัวเองได้อย่างสมเหตุสมผลและถูกต้อง
- ๔) ต้องเลี่ยงเหตุอันจะก่อให้เกิดความรุนแรง อาชญากรรม หรือความไม่สงบหรือไม่ทำ
ความไม่พอใจแก่ชนกลุ่มน้อย
- ๕) ทำหน้าที่เพื่อคนส่วนมาก และเสนอความหลากหลายของความคิดเห็นจากคน
หลากหลายในสังคม
- ๖) สังคมและสาธารณชนมีสิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนที่ดีที่สุด
- ๗) สื่อมวลชนควรเชื่อถือสังคม ลูกจ้าง และตลาด

๒.๔ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูมิสิทธิ์ บุญลิขิต (๒๕๔๑) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาหน้าที่พา
ของหนังสือพิมพ์รายวัน พบว่า หนังสือพิมพ์รายวันทั้ง ๔ ชื่อฉบับ มีรูปแบบในการเสนอเนื้อหาหน้าที่พาใน
ด้านการรายงานข่าวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ รูปแบบคอลัมน์สังคมกีฬา รูปแบบบทความ บท
วิพากษ์วิจารณ์ บทสารคดีกีฬา รูปแบบอื่นๆ โดยหนังสือพิมพ์มติชนมีรูปแบบในการเสนอเนื้อหาหน้าที่พา
มากที่สุดรวม ๘ รูปแบบ รองลงมาได้แก่หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และข่าวสด มี ๗ รูปแบบ และ
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมี ๖ รูปแบบ สำหรับนโยบายของหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง ๔ ชื่อฉบับ ให้
ความสำคัญกับเนื้อหาหน้าที่พาที่ผู้อ่านให้ความสนใจ ได้แก่ฟุตบอล มวย และกีฬาที่เป็นที่นิยมในช่วงเวลา
นั้นๆ มากกว่าการเสนอเนื้อหาหน้าที่พาเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสนใจออกกำลังกาย เล่นกีฬาเพื่อให้มี
สุขภาพ พลานามัยที่ดี

เกียรติยา ธรรมวิวัฒน์ (๒๕๔๔) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างความเป็นจริงจากการรายงานข่าว
เหตุการณ์ในภาวะวิกฤติ ในกรณีก่อวินาศกรรมในอาคารเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา
ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทย พบว่า ภาวะวิกฤติส่งผลกระทบต่อการทำงานของ
สื่อมวลชนหลายด้าน ทั้งผู้บังคับบัญชา บรรณาธิการข่าว ผู้ประกาศข่าวและทีมข่าว ส่วนความจริงที่
ถูกสร้างขึ้นของแต่ละสถานีเป็นความจริงที่ไม่ชัดเจน และมีความหลากหลาย โดยแต่ละสถานีสร้าง
ความจริงของตนเองขึ้นมาให้มีความแตกต่างจากสถานีอื่น เนื่องจากใช้แหล่งข่าวต่างประเทศ ผู้ดำเนิน
รายการ และบุคคลที่เชิญมาสัมภาษณ์มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับมุมมองและประสบการณ์ในการ
ทำงานของแต่ละสถานี อย่างไรก็ตามพบว่า ทุกสถานีรายงานข่าวเข้าข้างอเมริกามากกว่าพวกมุสลิม
นอกจากนี้ความจริงที่ปรากฏเป็นรูปลักษณะของการสื่อสาร ของผู้ก่อการร้ายสัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างดี
เพราะสร้างความตกตะลึงให้กับคนทั้งโลกได้รู้จักกับโลกของมุสลิมมากขึ้น และทำให้สื่อมวลชนทุก
สถานีเชื่อในการสร้างความเป็นจริงครั้งนี้ของผู้ก่อการร้าย

อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (๒๕๕๔) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของสื่อต่อวิกฤติชาติ” การศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของสื่อมวลชนต่อการแก้ไขวิกฤติชาติโดยมุ่งศึกษาบทบาทของสื่อประเภทต่างๆ ในภาวะวิกฤติศึกษาผลกระทบของสื่อประเภทต่างๆรวมถึงสื่อของรัฐและผลกระทบต่อนานาชาติสุดท้ายศึกษาผลกระทบจากสื่อใหม่เช่น อินเทอร์เน็ตและวิทยุชุมชนต่อภาวะวิกฤติ รูปแบบของงานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณโดยทำการศึกษาสื่อมวลชนที่เป็นสื่อกระแสหลัก ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๓ ช่อง ๕ และช่อง ๗ ตามลำดับ สื่อสิ่งพิมพ์โดยสุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง ได้แก่ ไทยรัฐ มติชนและไทยโพสต์ และประเภทหนังสือพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษ ได้แก่ บางกอกโพสต์ และเนชั่น สื่อสมัยใหม่ได้แก่ หอจดหมายเหตุเมืองและสื่อวิทยุชุมชนนอกจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้ประกอบการเทคโนโลยีและสื่อมวลชนในประเทศและต่างประเทศและกลุ่มองค์กรเอกชนพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพจำนวนทั้งสิ้น ๒๔ คน ผลการศึกษา สรุปได้ว่า สื่อมวลชนไทยทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุชุมชน สื่อของรัฐและสื่ออินเทอร์เน็ตยังขาด บทบาทของการสร้างความสมานฉันท์ของคนในชาติ สื่อสิ่งพิมพ์นิยมเสนอข่าวที่แสดงถึงปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นโดยปราศจากการ ชี้แนะถึงทางออกของปัญหานั้นสื่อโทรทัศน์นำเสนอข่าวสาร การวิเคราะห์ วิจารณ์ปัญหาสังคมขณะนั้นโดยตกอยู่ในวังวนของปัญหา เช่นเดียวกับสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุชุมชนบางแห่งได้แสดงบทบาทที่ผิดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การโดยมีส่วนร่วมในการปลุกระดมมวลชนให้ออกมาประท้วงการดำเนินงานของรัฐบาลโดยปราศจากเหตุผล สื่ออินเทอร์เน็ตมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นโดยบางครั้งเกินขอบเขตที่สมควรและยั่วยุหรือปลุกระดมมวลชนทำกิจกรรมการเมืองเช่นเดียวกับสื่ออื่นๆ ส่วนผลกระทบของการทำหน้าที่ที่บกพร่องในการสร้างความสมานฉันท์ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและปัจเจกชน ส่วนข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานของรัฐบาลได้แก่ ควรใช้สื่อของรัฐในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมอาจสอดแทรกในรายการบันเทิงอย่างมีสาระส่วน ข้อเสนอแนะต่อปัจเจกสื่อมวลชนไทยในการสร้างและรักษาอุดมคติ จรรยาบรรณในการเสนอข่าวสารอย่างสร้างสรรค์รอบด้านเป็นกลางและตรงไปตรงมา

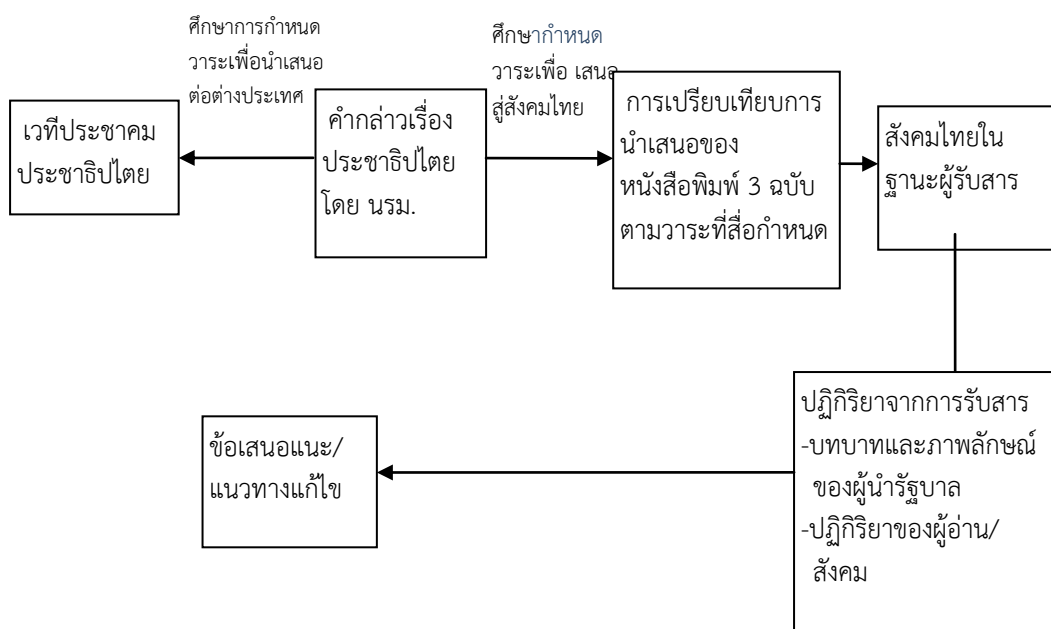
อรอนงค์ แก้วจงประสิทธิ์ (๒๕๕๒) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารและภาพลักษณ์ของพรรคไทยรักไทยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร การศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพรรคไทยรักไทยผ่านสื่อแต่ละประเภท ประกอบด้วย วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อเฉพาะกิจ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพรรคไทยรักไทย รวมถึงภาพลักษณ์ของพรรคไทยรักไทย ประกอบด้วย ภาพลักษณ์ของหัวหน้าพรรค ภาพลักษณ์ของสมาชิกพรรคระดับสูง (แกนนำ) และภาพลักษณ์ของนโยบายพรรค ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด ๔๐๐ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบไค-สแควร์ (Chi-square) และใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างแบบพหุคูณ (Multivariate Analysis) โดยการยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพรรคไทยรัก

ไทยที่แตกต่างกันมีเพียงความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์ด้านนโยบายพรรค โดยผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพรรคไทยรักไทยในระดับมากจะมีภาพลักษณ์ต่อด้านนโยบายพรรคของพรรคไทยรักไทยในด้านบวกมากกว่าผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพรรคไทยรักไทยในระดับน้อยและปานกลาง

อรนุช กล่อมดี (๒๕๕๐) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างกระแสนิยมในการเล่นกีฬาเทนนิสอาชีพของสื่อหนังสือพิมพ์ในปี ๒๕๔๖ : กรณีศึกษา วาทกรรมภราดรพีเวอร์การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาปัจจัยในการสร้างกระแสนิยมในการเล่นกีฬาเทนนิสอาชีพของสื่อหนังสือพิมพ์ ในปี ๒๕๔๖ ๒) เพื่อศึกษากลวิธีของสื่อหนังสือพิมพ์ในการสร้างวาทกรรมภราดรพีเวอร์ ในปี ๒๕๔๖ และ ๓) เพื่อศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบของกระบวนการสร้างกระแสนิยมในการเล่นกีฬาเทนนิสอาชีพของสื่อหนังสือพิมพ์ ในปี ๒๕๔๖ การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์วาทกรรม “ภราดรพีเวอร์” ที่ปรากฏในสื่อหนังสือพิมพ์ ๔ ประเภท ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์สยามกีฬา และใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ผลิตและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตวาทกรรม “ภราดรพีเวอร์” ผลการวิจัยสรุปได้ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างกระแสนิยมในการเล่นกีฬาเทนนิสอาชีพประกอบด้วย ๑.๑) กรอบการทำงานด้านข่าว อันได้แก่ การนำเสนอความสำคัญของข่าว และการนำเสนอความน่าสนใจของข่าว ๑.๒) กรอบความคิดส่วนบุคคล ได้แก่ การเลือกที่จะนำเสนอข่าวเกี่ยวกับบุคคลที่ได้รับความนิยม และการมองว่าตนเองเป็นกลุ่มที่มีอิทธิฤทธิ์ทางสังคม ๑.๓) กรอบนโยบายของสถาบันที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายทางธุรกิจขององค์กร นโยบายการทำข่าวขององค์กร อิทธิพลทางการเมือง นโยบายการสนับสนุนเทคโนโลยีและการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์จากภาครัฐและเอกชน และ ๑.๔) กรอบความคิดทางสังคม วัฒนธรรม บรรทัดฐาน ค่านิยม อันได้แก่ ค่านิยมในการบริโภคข่าวสาร และค่านิยมการนับถือและการยกย่องคนเก่งและคนดีของสังคมไทย ๒. กลวิธีในการผลิตสร้างวาทกรรมภราดรพีเวอร์ของสื่อหนังสือพิมพ์ทั้ง ๔ แนวเนื้อหา ได้แก่ ๒.๑) การให้พื้นที่ในการนำเสนอข่าวภราดร ศรีชาพันธุ์ ๒.๒) การให้ความถี่ในการนำเสนอข่าวภราดร ศรีชาพันธุ์ ๒.๓) ระยะเวลาและความต่อเนื่องในการนำเสนอข่าวภราดร ศรีชาพันธุ์ ๒.๔) การกำหนดหัวข้อเรื่องพิจารณา โดยการจัดทำสื่อบุพิเศษ บทความ บทวิจารณ์ ๒.๕) การจัดวางข่าวไว้ในตำแหน่งหน้าหนึ่ง ๒.๖) การสร้างความสนใจด้วยภาพ ๒.๗) การสร้างความโดดเด่นด้วยการเขียนข่าวเพื่อสร้างความสนใจหรือให้บุคคลนั้นดูน่าสนใจ และ ๒.๘) การสร้างคำศัพท์ ด้วยการบัญญัติคำใหม่ๆ ๓. กระบวนการสร้างกระแสนิยมในการเล่นกีฬาเทนนิสอาชีพของสื่อหนังสือพิมพ์ ผ่านวาทกรรม “ภราดรพีเวอร์” ประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการสร้างกรอบ และ ขั้นตอนการกำหนดกรอบ โดยการดำเนินงานของทั้งสองขั้นตอนแสดงลักษณะเชิงสหสัมพันธ์ต่อกัน

๒.๕ กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ ๓ ผลการศึกษา

ในบทนี้ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาเนื้อหาในสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี โดยใช้ทฤษฎีการกำหนดวาระ มาศึกษาประเด็นที่นายกรัฐมนตรีต้องการนำเสนอต่อที่ประชุมประชาคมประชาธิปไตย และประเด็นที่นายกรัฐมนตรีต้องการนำเสนอสู่สังคมไทย ศึกษาเปรียบเทียบประเด็นการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับ โดยภายใต้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทฤษฎีการกำหนดวาระสื่อ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสื่อในกระบวนการสื่อสารของรัฐบาลสู่สังคม และเปรียบเทียบระหว่างวาระที่กำหนดโดยนายกรัฐมนตรีนำเสนอ กับวาระที่สื่อกำหนดเพื่อนำเสนอ มีความสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ รวมทั้ง ประเมินสภาพและปฏิกิริยาของผู้รับสารหรือสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ กระบวนการนำเสนอข่าว

โดยการใช้ทฤษฎีการกำหนดวาระเป็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์ ทั้งในเนื้อหาของสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี และหัวข้อการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่ใช้ในการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า ในการกระบวนการสื่อสารนั้น สารหรือข้อความที่ไม่ว่าจะมาจากที่ใด หรือใครเป็นผู้ส่งสาร หรือสังคมผู้รับสาร ต่างมีการกำหนดวาระไว้ในเนื้อหาหรือสังคมนั้นๆ ซึ่งการกำหนดวาระนั้นต่างมีเป้าหมายที่ต้องการสร้างอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่รับสารนั้น หรือวาระสังคม (Public Agenda) ก็เพื่อวางกรอบ อิทธิพลทางความคิดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม

๓.๑.๑ การศึกษาเนื้อหาในสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี

โดยใช้ทฤษฎีการกำหนดวาระ (Agenda Setting) มาศึกษาวิเคราะห์ เห็นได้ว่า เนื้อหา เวลา และสถานที่ต่างเป็นตัวแปรและปัจจัยสำคัญของการยกวาระสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี ด้วยสถานที่ที่นำเสนอ นั้น เป็นเวทีระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องประชาธิปไตย ที่มีผู้เข้าร่วมที่จำกัดอยู่ในวงของผู้ที่ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของประเทศตน ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่ประเทศไทยหรือสังคมไทยกำลังมีการโต้แย้ง ถกเถียงถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่เป็นผลพวงมาจากรัฐประหาร โค่นล้มประชาธิปไตย และมีบางกลุ่มประท้วงการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าทั้ง ๓ ปัจจัยนี้มีความสอดคล้องกันต่อการนำเสนอเนื้อหาสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี โดยในเนื้อหาสุนทรพจน์เดียวกันนี้ มีการกำหนดวาระที่ต่างกันสำหรับผู้รับสาร ๒ กลุ่ม คือผู้เข้าร่วมการประชุมฯ และประชาชนในสังคมไทย

วาระที่กำหนดไว้ในสุนทรพจน์นายกรัฐมนตรี เพื่อเสนอต่อที่ประชุมฯ คือเหตุการณ์รัฐประหารที่สร้างความเสียหายต่อประเทศไทยในมิติต่างๆ และความมุ่งมั่นของนายกรัฐมนตรีในการต่อสู้เพื่อรักษาประชาธิปไตย โดยมีเนื้อหาสำคัญดังตารางสรุปข้อความสำคัญ ดังนี้

ตารางที่ ๑ สรุปข้อความสำคัญ (Key Message) ของคำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี

ข้อความที่	ข้อความสำคัญ
๑	“ความไม่เป็นประชาธิปไตยมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศบ้านเกิดของดิฉัน”
๒	“ยุคใหม่ของประชาธิปไตยไทยมาถึงแล้ว และจะเป็นยุคสมัยที่ไร้การรัฐประหาร”
๓	“ประเทศไทยเสมือนรถไฟตกราง”
๔	“ปฏิกริยาต่อต้านประชาธิปไตยไม่เคยที่จะถดถอยลดน้อยลง”
๕	“รัฐบาลที่พี่ชายของดิฉัน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย”
๖	“จากการรัฐประหารประเทศไทยต้องถอยหลังและสูญเสียความน่าเชื่อถือต่อนานาชาติ”
๗	“คนบริสุทธิ์ถูกลอบยิงโดยสไนเปอร์ แคนนำการชุมนุมต้องติดคุกหรือหลบหนีไปต่างประเทศ”
๘	“มีฝ่ายปฏิกริยาต่อต้านประชาธิปไตยที่เชื่อว่าจะบริหารจัดการและปิดเบือนเจตนาารมณัประชาธิปไตยได้ต่อ”
๙	“รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นในรัฐบาลภายใต้คณะรัฐประหารได้ใส่กลไกที่ตีกรอบเพื่อจำกัดความเป็นประชาธิปไตย”
๑๐	“ครั้งหนึ่งของวุฒิสภาไทยมาจากการเลือกตั้ง แต่อีกครั้งหนึ่งกลับได้รับการแต่งตั้งโดยกลุ่มคนเล็กๆกลุ่มหนึ่ง”
๑๑	“กลไกที่เรียกว่าองค์กรอิสระได้ใช้อำนาจเกินขอบเขตแทนประชาชนเจ้าของอำนาจที่แท้จริง”
๑๒	“ดิฉันนั้นต้องการเห็นความปรองดองเกิดขึ้นในประเทศไทยและประชาธิปไตยของไทยพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น”
๑๓	“เราจะต้องเดินหน้าปฏิรูปการศึกษา เพราะการศึกษาสร้างโอกาสด้วยความรู้ และปลูกฝังวัฒนธรรมทางประชาธิปไตยในวิถีชีวิตของประชาชน”
๑๔	“การกีดกันจากนานาชาติที่เชื่อในระบอบประชาธิปไตยทำให้กระบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทยคงอยู่ได้”
๑๕	“การดำเนินงานของสภาบริหาร (Governing Council) เพื่อจะได้ช่วยให้ประชาธิปไตยแข็งแกร่งขึ้นทั่วโลก”
๑๖	“ความเจ็บปวดที่ครอบครัวของดิฉันได้รับที่ครอบครัวของเหยื่อทางการเมืองไทย และครอบครัวของผู้เสียชีวิตทั้ง ๙๑ คน ในเหตุการณ์เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ ต้องเผชิญจะเป็นความเจ็บปวดครั้งสุดท้ายสำหรับประเทศไทย”

ที่มา: คำแปลปาฐกถาพิเศษ นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร ต่อการประชุมประชาคมประชาธิปไตย อูลัน บาตอ, มองโกเลีย ๒๙ เมษายน ๒๐๑๓

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงห้วงเวลา และสถานการณ์ในสังคมไทยขณะนั้น กับเนื้อหาบางส่วนในสุนทรพจน์ คือ เรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การทำหน้าที่ขององค์กรอิสระ และผู้สูญเสียหรือเหยื่อจากเหตุการณ์ทางการเมือง เห็นว่า ผู้ร่างสุนทรพจน์ได้ใส่เนื้อหาขึ้น เพื่อกำหนดวาระที่ต้องการย้ำถึงจุดยืนและทัศนของนายกรัฐมนตรีต่อประเด็นดังกล่าวให้สังคมไทยได้รับรู้ ซึ่งที่ผ่านมา นายกรัฐมนตรียังไม่เคยแสดงท่าทีหรือ จุดยืนที่ชัดเจนในประเด็นดังกล่าวนี้ โดยประเด็นสำคัญในสุนทรพจน์ ดังตารางที่ ๑ ที่แสดงถึงวาระนี้คือ

ข้อความที่ ๙ “รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นในรัฐบาลภายใต้คณะรัฐประหารได้ใส่กลไกที่ตีกรอบเพื่อจำกัดความเป็นประชาธิปไตย”

ข้อความที่ ๑๑ “กลไกที่เรียกว่าองค์กรอิสระได้ใช้อำนาจเกินขอบเขตแทนประชาชนเจ้าของอำนาจที่แท้จริง”

ข้อความที่ ๑๖ “ความเจ็บปวดที่ครอบครัวของดิฉันได้รับที่ครอบครัวของเหยื่อทางการเมืองไทย และครอบครัวของผู้เสียชีวิตทั้ง ๙๑ คน ในเหตุการณ์เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ ต้องเผชิญจะเป็นความเจ็บปวดครั้งสุดท้ายสำหรับประเทศไทย”

จากตารางที่ ๑ แสดงการสรุปข้อความสำคัญของคำกล่าวสุนทรพจน์ของ นายกรัฐมนตรีซึ่งจะเป็นว่ามีข้อความสำคัญหลายข้อความโดยผลจากการสรุปดังกล่าวจะนำมาเปรียบเทียบกับข้อกำหนดหัวข้อข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับว่ามุ่งประเด็นไปในทิศทางใด ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

จากการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับคำปาฐกถาพิเศษ การประชุมประชาคมประชาธิปไตย ประเทศมองโกเลีย ผู้ศึกษาได้ทำการเปรียบเทียบการนำเสนอข่าวโดยแยกประเด็นได้ดังต่อไปนี้

๓.๑.๒ การกำหนดวาระการนำเสนอข่าวในลักษณะการกำหนดหัวข้อข่าว

เพื่อสะท้อนถึงเจตนารมณ์ในการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับโดยมีรายละเอียดการพาดหัวข่าวซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญหรือด้านแรกที่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนใจในเนื้อหาข่าวว่าไปในทิศทางใด

ตารางที่ ๒ การกำหนดวาระโดยการกำหนดหัวข้อข่าวของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับ

มติชน	ไทยรัฐ	ผู้จัดการ	ความสำคัญของหัวข้อข่าว
A๑: กลุ่มด้าน “ปชต” ยังไม่เลิก “ปู” แฉลับ ใช้ “รณ.-องค์กรอิสระปีบ	B๑: “ปู” กร้าวต่างแดน จวกยับ! องค์กรอิสระไทย	C๑: “ปู” ปฏิญญา มองโกเลียล้มรณ.ปี ๕๐-ล้างองค์กรอิสระ	พาดหัวข่าวใหญ่
A๒: ปาฐกถาเวทีมองโกเลีย เจ็บปวดล้มแม้ว-๙๑ ศพ “หนูน-ค่าน” นิ้วหน้าศาล “พงศพัศ” กลับรองผบ.ตร.	B๒: ฉะهلكการ รัฐประหาร ๔๙ ที่ล้มล้าง รัฐบาลของพี่ชายมาร์คตึง ทำไมไม่พูดหนีคดี	-	พาดหัวข่าวรอง
A๓: ปูเปรียบเทียบ ปชต.รถไฟตก ราง	B๓: “ปู” สาวไส้ กระบวนการโค่น ปชต.	C๒: ฟ้องนานาชาติเห็นใจ “พี่ชาย”	หัวข้อเนื้อหาข่าว
A๔: ปกป้องมาตุภูมิฯ หนูน ศาลรณ.	B๔: ฉะรัฐประหาร ๔๙ ปล้นเสรีภาพ ปชช.	C๓: เปิดทางต่างชาติจู่ การเมืองไทย	หัวข้อเนื้อหาข่าว
-	B๕: ชู ๙๑ ศพ-เหยื่อ การเมืองทวงยุติธรรม	-	หัวข้อเนื้อหาข่าว
-	B๖: ฉะองค์กรอิสระ อำนาจลับล้ำเส้น	-	หัวข้อเนื้อหาข่าว
-	B๗: โต้ไม่ได้โดน “ทักษิณ” เรียกไปเฉ่ง	-	หัวข้อเนื้อหาข่าว

จากการพิจารณาถึงประเด็นหัวข้อข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับภายใต้เนื้อหาข่าวเดียวกัน พบว่ามีการกำหนดวาระหัวข้อข่าวในลักษณะการพาดหัวข่าว หรือหัวข้อหลัก โดยเลือกประเด็นเรื่อง การต่อต้านองค์กรอิสระ และรัฐประหาร ๔๙ มาเป็น Agenda Setting ซึ่งสอดคล้องกับวาระที่นายกรัฐมนตรีกำหนดเพื่อเสนอต่อสังคมไทย รวมทั้ง สอดคล้องกับเหตุการณ์ในช่วงเวลาการกล่าวสุนทรพจน์ที่มีการต่อต้าน และชุมนุมหน้าศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของการกำหนดหัวข้อข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ จะเห็นได้ว่าต้องการจะสื่อในความหมายที่แตกต่างกัน โดยจะเห็นได้ว่า

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันกำหนดหัวข้อข่าวพร้อมกับเป็นการระบุเจตนารมณ์ของผู้กล่าวว่าการให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เกี่ยวข้องกับการอิสระโดยต้องการให้ยกเลิกเกี่ยวกับองค์กรอิสระ

สำหรับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐในการกำหนดหัวข้อข่าวจะเห็นว่าต้องการสื่อความหมายเกี่ยวกับการที่ผู้กล่าวนำปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไปเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับองค์กรอิสระไทยกล่าวถึงถึงปัญหาในต่างประเทศ

ในขณะที่หนังสือพิมพ์มติชน ในการกำหนดหัวข้อข่าวต้องการที่จะสื่อถึงปัญหากลุ่มต่อต้านประชาธิปไตยไม่ยอมเลิกראันเนื่องจากมาจากองค์กรอิสระใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญบีบบังคับหรือต้องการ

ดังนั้นจะเห็นว่าในการนำเสนอหัวข้อข่าวใหญ่หรือการพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับสามารถตีความหมายได้หลายประเด็นที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลโดยตรงต่อท่าทีและทัศนคติของผู้อ่านได้ทั้งด้านบวกและด้านลบแต่เมื่อพิจารณาจากการกำหนดหัวข้อประเด็นข่าวใหญ่หรือการพาดหัวข่าวจะเป็นลักษณะต้องการสื่อในทิศทางลบมากกว่าด้านบวกโดยประเด็นของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันนั้นจะเป็นลักษณะระบุชี้ชัดว่าเนื้อหาข่าวจากคำกล่าวดังกล่าวต้องการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเกี่ยวกับองค์กรอิสระซึ่งเป็นหัวข้อข่าวที่เมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์ ๒ ฉบับมีความรุนแรงมากที่สุดทั้งนี้เป็นลักษณะการสอดแทรกความคิดเห็นเพิ่มเติมจากข้อเท็จจริง

เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของคำกล่าวสุนทรพจน์จริง ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์กรอิสระผู้ศึกษากรรายละเอียดบางส่วนเพื่อนำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์เนื้อหาข่าวดังกล่าวดังนี้

“ตัวอย่างหนึ่งที่ตีในประเด็นนี้ จะเห็นได้จากที่จำนวนครึ่งหนึ่งของวุฒิสภาไทยมาจากการเลือกตั้ง แต่อีกครึ่งหนึ่งกลับได้รับการแต่งตั้งโดยกลุ่มคนเล็กๆกลุ่มหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น **กลไกที่เรียกว่าองค์กรอิสระได้ใช้อำนาจเกินขอบเขตแทนประชาชนเจ้าของอำนาจที่แท้จริงเป็นการดำเนินการเพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหนึ่งมากกว่าเพื่อคนส่วนใหญ่ของสังคม**”

ตามเนื้อหาของคำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี เป็นคำกล่าวที่ต้องการสื่อและสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับองค์กรอิสระโดยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้ระบุเจตนาว่าให้ล้มองค์กรอิสระเหล่านี้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่อย่างใดซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพาดหัวข่าวมีการแทรกข้อคิดเห็นเข้าไปมากกว่าข้อเท็จจริงส่งผลให้การรับรู้ต่อผู้อ่านอาจบิดเบือนไปจากความจริงได้

จากประเด็นรายละเอียดเนื้อหาข่าวของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับการมีความรุนแรงและกำหนดหัวข้อย่อยของข่าวที่แตกต่างกันดังนี้

หัวข้อข่าวรองเป็นการขยายหัวข้อข่าวใหญ่เพิ่มขึ้นเพื่อให้ข้อความมีความน่าสนใจและกระตุ้นผู้อ่านให้มีความสนใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้นโดยเมื่อพิจารณาหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (B๒ ในตาราง ๓.๒) ซึ่งได้ขยายหัวข้อข่าวรองที่กล่าวถึงการรัฐประหาร ๔๙ ที่ล้มล้างรัฐบาลของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยหัวข้อข่าวได้กล่าวพาดพิงถึงบุคคลที่สามที่เป็นฝ่ายค้านรัฐบาลออกมากล่าวเสริมในลักษณะย่อนถามถึงสาเหตุของการรัฐประหารที่ทางรัฐบาลไม่กล่าวถึงในเรื่องของการหนีคดี

หนังสือพิมพ์มติชน (A๒ ในตาราง ๓.๒) ได้เขียนพาดหัวข่าวรองในลักษณะของการนำคำกล่าวมาแสดงและถ่ายทอดถึงความรู้สึกของผู้กล่าวต่อการรัฐประหารรัฐบาลสมัยของทักษิณ ชินวัตรรวมถึงการกล่าวถึงการชุมนุมหน้าสำนักศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการสนับสนุนกลุ่มชุมนุม

โดยหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันมีประเด็นพาดหัวข่าวอยู่เพียงหัวข้อเดียวเท่านั้นและกล่าวถึงรายละเอียดของเนื้อหาข่าว

จากการวิเคราะห์การกำหนดหัวข้อข่าวทั้งหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับจะเห็นได้ว่ามีความเหมือนและแตกต่างกันในรูปแบบของการพาดหัวข่าวรองโดยที่มีความเหมือนคือการกล่าวถึง

กรณีการรัฐประหารของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แต่ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของการใช้คำพูดที่จะสื่อถึงความรุนแรงที่เกิดจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และการกล่าวหาถึงบุคคลที่สามและสถานการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมือง เหล่านี้เป็นต้นจะเห็นได้ว่าการอ่านหัวข้อข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ สามารถทำให้ผู้อ่านได้รับรับรู้ในเรื่องการกล่าวถึงรัฐประหารที่เกิดขึ้นความเจ็บปวดของผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับจากการเกิดรัฐประหารการกล่าวถึงสถานการณ์การเคลื่อนไหวของกลุ่มเสื้อแดงหน้าสำนักศาลรัฐธรรมนูญในการคัดค้านหรือต่อต้านการทำงานของตุลาการรัฐธรรมนูญ และการพาตึงถึงบุคคลที่ไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการกล่าวคำปาฐกถาของนายกรัฐมนตรี ที่ประเทศมองโกเลีย

ซึ่งการรับรู้ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นแนวคิดในด้านผลเสียมากกว่าผลดีสามารถทำให้ผู้อ่านที่ไม่ได้อ่านเนื้อหาข่าวสุนทรพจน์จริงสามารถคล้อยตามและคล้อยตามกับสื่อหนังสือพิมพ์ได้

จากหัวข้อข่าวของเนื้อหาข่าว พบว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีประเด็นหัวข้อข่าวรองมากกว่าหนังสือพิมพ์อีก ๒ ฉบับ (B๓ – B๗ ในตาราง ๓.๒) โดยเนื้อหาข่าวต้องการที่จะสื่อถึงการที่นายกรัฐมนตรีกล่าววิพากษ์วิจารณ์หรือตีความหมายของคำกล่าวสุนทรพจน์วรรคกระบวนการโค่นล้มประชาธิปไตยในประเทศไทยและองค์กรโดยกล่าวถึงประเด็นของการกล่าวสุนทรพจน์ วรรคต่อวรรค ซึ่งเป็นลักษณะการวิพากษ์วิจารณ์และการต่อต้านมากกว่าเป็นการกล่าวสุนทรพจน์มานำเสนอหรืออาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาจะกล่าวจะมีประโยชน์สั้นๆ แสดงถึงความหมายของสุนทรพจน์ซึ่งจะเป็นประโยคที่สะท้อนให้เห็นถึงความผิดพลาดและผลเสียของการกล่าวสุนทรพจน์

โดยเมื่อพิจารณาหนังสือพิมพ์มติชน (A๓ – A๔ ในตาราง ๓.๒) แล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการนำคำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีมาวิเคราะห์ถึงเจตนาารมณ์ของนายกรัฐมนตรีที่กล่าวถึงประชาธิปไตยของเมืองไทยเนื้อหาการนำเสนอไม่รุนแรงมากนักหรือไม่ได้สอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวมากนัก

สำหรับหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันนั้น (C๒-C๓ ในตาราง ๒) หัวข้อเนื้อหาข่าวเป็นไปในลักษณะของการมุ่งประเด็นที่นายกรัฐมนตรีขึ้นเวทีโลกเพื่อเรียกร้องความเห็นใจในกรณีของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นการเปิดทางให้ต่างชาติเข้ามาก้าวก้าวการเมืองของไทยมากยิ่งขึ้น

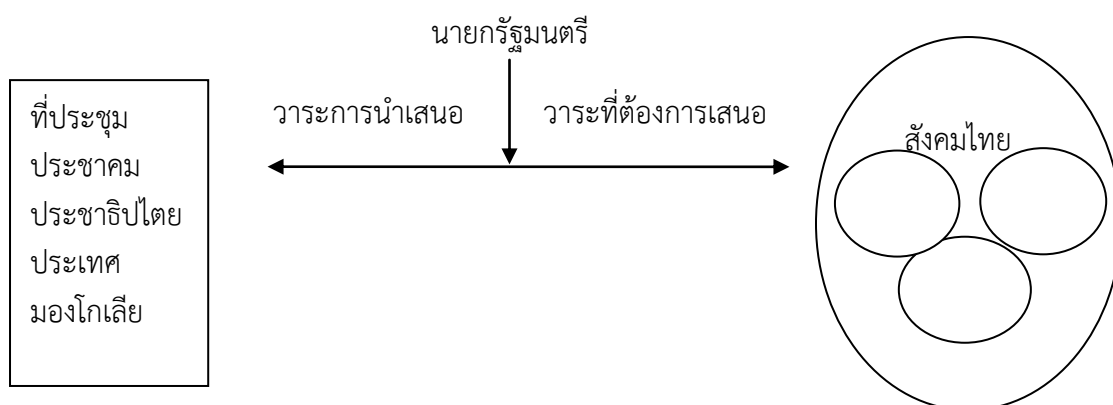
จากการนำเสนอข่าวทั้ง ๓ ฉบับจะเห็นว่ามีการยกประเด็นที่แตกต่างกันไป มีการวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็นเนื้อหาที่เป็นไปในด้านลบมากกว่าด้านบวก โดยเมื่อนำผู้ศึกษานำข้อความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีมาเปรียบเทียบกับประเด็นที่หนังสือพิมพ์นำมาเสนอข่าวนั้น พบว่ายังมีอีกหลายประเด็นสำคัญที่หนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ ยังไม่ได้นำมาเป็นประเด็นในการกำหนดหัวข้อข่าว สามารถแสดงได้ดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ การเปรียบเทียบข้อความสำคัญของคำกล่าวสุนทรพจน์กับการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับ

ข้อความสำคัญของคำกล่าวสุนทรพจน์	การนำเสนอข่าว		
	มติชน	ไทยรัฐ	ผู้จัดการ
๑. “ความไม่เป็นประชาธิปไตยมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศบ้านเกิดของดิฉัน”	-	✓	-
๒. “ยุคใหม่ของประชาธิปไตยไทยมาถึงแล้ว และจะเป็นยุคสมัยที่ไร้การรัฐประหาร”	-	✓	-
๓. “ประเทศไทยเสมือนรถไฟตกราง”	✓	-	-
๔. “ปฏิกริยาต่อต้านประชาธิปไตยไม่เคยที่จะถดถอยลดน้อยลง”	✓	-	-
๕. “รัฐบาลที่พี่ชายของดิฉัน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย”	-	✓	✓
๖. “จากการรัฐประหารประเทศไทยต้องถอยหลังและสูญเสียความน่าเชื่อถือต่อนานาชาติ”	-	-	-
๗. “มีการสลายการชุมนุมของผู้เรียกร้องกลุ่มคนเสื้อแดง จนทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง ๙๑ คน.....คนบริสุทธิ์ถูกลอบยิงโดยสไนป์เปอร์แกนนำการชุมนุมต้องติดคุกหรือหลบหนีไปต่างประเทศ”	✓	✓	-
๘. “มีฝ่ายปฏิกริยาต่อต้านประชาธิปไตยที่เชื่อว่าจะบริหารจัดการและบิดเบือนเจตนารมณ์ประชาธิปไตยได้ต่อ”	-	✓	-
๙. “รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นในรัฐบาลภายใต้คณะรัฐประหารได้ใส่กลไกที่ตีกรอบเพื่อจำกัดความเป็นประชาธิปไตย”	✓	✓	✓
๑๐. “ครึ่งหนึ่งของวุฒิสภาไทยมาจากการเลือกตั้ง แต่อีกครึ่งหนึ่งกลับได้รับการแต่งตั้งโดยกลุ่มคนเล็กๆกลุ่มหนึ่ง”	-	-	-
๑๑. “กลไกที่เรียกว่าองค์กรอิสระได้ใช้อำนาจเกินขอบเขตแทนประชาชนเจ้าของอำนาจที่แท้จริง”	✓	✓	✓
๑๒. “ดิฉันนั้นต้องการเห็นความปรองดองเกิดขึ้นในประเทศไทยและประชาธิปไตยของไทยพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น”	-	-	-
๑๓. “เราจะต้องเดินหน้าปฏิรูปการศึกษา เพราะการศึกษาสร้างโอกาสด้วยความรู้ และปลูกฝังวัฒนธรรมทางประชาธิปไตยในวิถีชีวิตของประชาชน”	-	-	-
๑๔. “การกีดกันจากนานาชาติที่เชื่อในระบบประชาธิปไตยทำให้กระบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทยคงอยู่ได้”	-	-	✓

หมายเหตุ : ✓ หมายถึง มีการนำเสนอข่าว - หมายถึง ไม่ได้นำมาเสนอข่าว

จากตารางที่ ๓ แสดงให้เห็นว่ามีข้อความสำคัญหลายประเด็นสำคัญที่สามารถนำมากำหนดวาระในลักษณะของการกำหนดหัวข้อข่าวได้ แต่ สื่อหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับเลือกประเด็นที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันโดยเลือกประเด็นเกี่ยวกับองค์กรอิสระ และการต่อต้านและชุมนุมที่หน้าศาลรัฐธรรมนูญเหล่านี้เป็นต้น เมื่อนำประเด็นที่นายกรัฐมนตรีต้องการสื่อสาร มาเปรียบเทียบกับการนำเสนอต่อที่ประชุมฯและที่เสนอต่อสังคมไทย สามารถแสดงได้ดังภาพที่ ๒

ภาพที่ ๒ การแสดงการสื่อสารต่อกลุ่มต่างๆ ตามวาระที่กำหนดขึ้น

กลุ่มผู้ฟังที่มองโกเลีย ซึ่งอยู่ในวงที่จำกัด ทั้งสถานที่ และเวลา ทำให้สารที่ส่งถึงมีอายุสั้น และวงโคจรที่จำกัด

สังคมไทย ซึ่งประกอบด้วยหลายกลุ่ม หลายภาคส่วน ทั้งสื่อมวลชน กลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาล กลุ่มต่อต้านรัฐบาล ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้ง กลุ่มโซเชียลเน็ตเวิร์ค ซึ่งแต่ละกลุ่มในสังคม ต่างกำหนดวาระ หรือ Agenda ของตนเอง ที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุม หรือกำหนดได้ อีกทั้ง สารที่นำเสนอสู่สังคมยากที่จะควบคุม หรือจำกัดวงการเผยแพร่ อีกทั้ง สารจะมีอายุยาวและสร้างปฏิภริยาที่หลากหลายในสังคมได้

๓.๒ การประเมินสภาพและปฏิภริยาจากการนำเสนอข่าว

ในการศึกษาเพื่อประเมินสภาพและปฏิภริยาจากการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ผู้ศึกษา ได้รวบรวมข้อคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านผ่านทางหนังสือพิมพ์โดยการประเมินสภาพและปฏิภริยา

๓.๒.๑ บทบาทและภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี

จากการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับคำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีที่ประเทศมองโกเลียมีปฏิภริยาตอบรับที่สามารถแยกได้เป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มฝ่ายรัฐบาลและกลุ่มต่อต้านรัฐบาลซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์เกี่ยวกับบทวิพากษ์วิจารณ์การกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีเมื่อพิจารณาประเด็นที่มีผลต่อบทบาทและภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีสามารถแยกได้ ๒ ประเด็น คือ ด้านลบและด้านบวก

บทบาทและภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีในด้านลบ โดยจากการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลทั้งทางอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและปฏิกิริยาผู้รับสารจากการกล่าวสุนทรพจน์ดังกล่าวส่งผล ในด้านลบคือ

๑) การกล่าวหาว่า นายกรัฐมนตรีทำร้ายและทำลายภาพพจน์ประเทศ
๒) นายกษัตริย์ลักษณะนำเรื่องของพี่ชาย ซึ่งเป็นครอบครัว เป็นเรื่องส่วนตัวมาพูดใน
เวทีโลก

๓) การไม่ทำหน้าที่เป็นผู้นำที่ดีของประเทศ
โดยจะเห็นได้ว่าปฏิกิริยาต่อบทบาทและภาพลักษณ์ของผู้นำค่อนข้างจะมีความ
รุนแรงและเป็นการคาดโทษถึงความผิดของนายกรัฐมนตรีที่ทำลายภาพพจน์ของประเทศชาติ

สำหรับบทบาทและภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีในด้านบวกนั้น พบว่ามีกลุ่มให้
ความคิดเห็นในกรณีของการที่นายกรัฐมนตรีนั้นแสดงบทบาทผู้นำในการต่อสู้ทางการเมืองที่จะเกิดขึ้น
ต่อไป จากคำกล่าว

*“ลบบท นายกฯ “ลอยตัว” ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ที่ทิมยุทธศาสตร์ของพรรค
เพื่อไทยวางแผนพยายามจะกัน “ยิ่งลักษณ์” ออกจากเกมการเมืองของฝ่ายตรงข้ามตลอดในช่วงที่
ผ่านมา เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และเพื่อประคับประคองเสถียรภาพและอายุรัฐบาลให้ยืนยาว*

*นับเป็นการสลัดคราบจาก “จอมกรรเชียง” สู่โหมดบู๊ทางการเมืองแบบเต็มตัว
เปลี่ยนความคิดที่แท้จริงแบบไม่ต้องกั๊ก หรือหยิ่งเชิงศัตรูทางการเมืองให้ต้องเสียเวลาอีกต่อไป”*

(มติชนออนไลน์ – ๓๐ เมษายน ๒๕๕๖)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการนำเสนอข่าวดังกล่าวส่งผลต่อภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี
ทั้งด้านบวกและด้านลบแต่โดยส่วนใหญ่การนำเสนอข่าวต้องการสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของ
นายกรัฐมนตรีในด้านลบมากกว่าด้านบวก

๓.๒.๒ ปฏิกิริยาของผู้อ่าน

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปฏิกิริยาของผู้อ่านส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาในด้านบวก
และด้านลบโดยปฏิกิริยาหลังการกล่าวปาฐกถาพิเศษของ น.ส.ยิ่งลักษณ์คราวนี้ ตกย่ำให้เห็นสิ่งที่เกิด
ขึ้นกับกลุ่มพลังการเมือง ๒ กลุ่มกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณหรือกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและ
กลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มสนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณโดยทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงปฏิกิริยาแต่ละด้านดังนี้

๑) ปฏิกิริยาในด้านบวก

โดยจะเห็นว่าในกรณีการปาฐกถาพิเศษเรื่องประชาธิปไตยนี้ กลุ่มที่คัดค้าน
นายกรัฐมนตรี จำกัคอยู่ในวงของกลุ่มต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นส่วนใหญ่ขณะที่กลุ่มสนับสนุน
พ.ต.ท.ทักษิณเห็นว่า การเคลื่อนไหวแบบใดที่ทำให้ได้รับแรงหนุนจากมวลชน ซึ่งดูเหมือนว่า การ
เคลื่อนไหวด้วยการสนับสนุนประชาธิปไตยอย่างจริงจัง จะทำให้รัฐบาลได้รับอานิสงส์ในเรื่องจำกัควง
กลุ่มต่อต้านที่ใช้ทุกวิถีทางเพื่อขับไล่รัฐบาล

การปาฐกถาพิเศษครั้งนี้ แม้จะมีกลุ่มการเมืองฝ่ายต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ
ออกมาเคลื่อนไหว แต่กลุ่มนักวิชาการกลับวางตัวด้วยความเข้าใจและเห็นเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องร้าย
กาจรุนแรงเหมือนดังที่ นายกรัฐมนตรีถูกมองในด้านลบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกาลและเทศะที่

นายกรัฐมนตรีแสดงปาฐกถาพิเศษนั้นถูกต้องเนื้อความประชาธิปไตยที่นำเสนอก็เป็นเนื้อหาที่ได้รับ
การยอมรับจากนานาชาติเหตุการณ์ที่นำไปยกเป็นอุทาหรณ์ก็ไม่ได้เป็นความลับ ไม่ได้เป็นความเท็จ

ดังนั้น แม้การนำเอาเหตุการณ์การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในประเทศออกไป
กล่าวในเวทีนานาชาติ อาจทำให้กลุ่มต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ไม่พอใจ แต่ก็ไม่สามารถกระทำการใดๆ
ได้ทั้งนี้เนื่องจากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ทุกสายตามองเห็นว่าเกิดขึ้นจริงและอีกหนึ่งประเด็น คือ การ
ปาฐกถาพิเศษครั้งนี้ ยังได้ใจมวลชนคนเสื้อแดง ทำให้มวลชนที่เคลื่อนไหวเมื่อพฤษภาคม ๒๕๕๓
ได้รับคำยืนยันว่า รัฐบาลไม่เคยล้มเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงในครั้งนั้น รัฐบาลยังยืนยันใน
ประชาธิปไตยการประโคมข่าวปาฐกถาพิเศษครั้งนี้ จึงเป็นคุณต่อนายกรัฐมนตรีและเป็นคุณต่อรัฐบาล

๒) ปฏิกริยาในด้านลบ

ผู้ศึกษาได้นำประเด็นปฏิกริยาในด้านลบมาจากการแสดงความคิดเห็นผ่านโลก
ไซเบอร์หรือผ่านทางโซเชียลมีเดีย โดยปฏิกริยาจากประชาชนที่แสดงท่าทีและตั้งคำถามต่อเรื่องนี้
ในเฟซบุ๊กอย่างเป็นทางการของนายฯ ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร YingluckShinawatra ดังมีเนื้อ
รายละเอียดต่อไปนี้

“คุณ Gtx R Cha - “ประชาธิปไตยแบบใหม่ แต่ไม่เอาผู้นำคดโกง เลี้ยงภาษี
ทุจริตที่ดิน เพราะมันก็จะเกิดปัญหาแบบนี้อีก ถ้าคิดว่าจะทำอะไรก็ไม่คิดว่าตัวเองผิด คือถูกหมด
ให้พี่ชายมารับโทษตามกฎหมายสิ หรือคิดว่าศาลตัดสินผิดอีก”

คุณ Ai Chiba - “นายกบอกว่าเป็นสิทธิคนเสื้อแดงสามารถจับตัวตุลาการศาล
ได้ แล้วถ้าคนจะจับตัวนายกก็เป็นสิทธิตามประชาธิปไตยสินะคะ”

คุณ Peng Thana - “ประชาธิปไตยที่ปฏิเสธการตรวจสอบจากองค์กรอิสระ
และภาคประชาชน ช่างเหมือนระบอบเผด็จการที่สวมหน้ากากความเป็นประชาธิปไตย เป็นระบบ
พวกพ้องที่ไม่ต้องสนใจชาติบ้านเมือง พวกของตัวเองคือความถูกต้อง อยากให้รู้ว่าความจริงคนไทยไม่
โง่ แต่หลงงมงายเกินไป ถ้าเห็นแก่ส่วนรวมก็ต้องหันมารักความถูกต้องได้แล้ว ประเทศชาติเป็นของ
ทุกคนอย่าเห็นแก่ตัว โกงกินภาษีราษฎร”

คุณ AppleAngel A Violet - “บอกชาวโลกเค้าด้วยสิว่า หล่อนสนับสนุน
โคตรประชาธิปไตย นั่งอยู่ในมือบ สวมเสื้อแดง ให้พวกถ่อยเผาบ้านบ้านเมือง และกระทำการขบไล่
ศาล รธน. ก่อนมา...ดที่มองโกเลีย ปชช.อีกห้าสิบล้านเจ็บปวดกว่าที่มีตระกูลเห็น...บริหารประเทศเป็น
ของเล่นเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และเจ็บปวดที่เห็นคนสิบห้าล้านยอมเป็นทาสเงินของคนไม่รู้จักพอ”

คุณ แป๊ะ เว้ยเฮ้ย - “ท่านนายกทำไมไม่พูดไปด้วย พี่ชายฉันรวยมาจากการทำ
รัฐประหารในยุคหนึ่งล่ะครับ”

คุณ TidchetDisbanjong - “แล้วประชาธิปไตยบ้านพองพวกคุณหรือครับไป
ปิดประชุมอาเซียน เผาศาลากลาง ปลุกกระดมให้คนเข้ามาเผาเมือง บ้านแม่พวกคุณสิครับ”

คุณ JeeFon Net - “ไม่รู้ว่า ณ ตอนนีความเลื่อมล้ำที่ปรากฏมันเป็นยุคข้าว
ยากมากแพงแล้ว ชนชั้นล่างจะตายกันแล้ว รับรู้บ้างมั๊ย ไม่ใช่จะรับรู้แต่การแก้รัฐธรรมนูญกับ
เดินสายออกนอกประเทศอย่างเดี๋ยวนะ” ฯลฯ

พิจารณาคำอธิบายของนายฯ ยิ่งลักษณ์ ไม่สามารถตอบคำถามหรือข้อ
วิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนได้เลยแม้แต่น้อยแถมยังมีหน้ามาบอกว่า “ถ้ามีโอกาสจะพูดอีก”

จงใจที่จะทำลายกระแสล้มล้มเข็มเกริม หลงคิดว่าตนมีอำนาจรัฐอยู่ในมือ มีข้า มีบริวารห้อมล้อมล้ำสุด กำเริบเลียบสานถึงขนาดให้ข้าทักษิณแรงจะเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมทุกฝ่าย ทุกสี คนฆ่าทหาร ฆ่าประชาชน รวมถึงคดีทุจริตโกงกิน ร่ำรวยผิดปกติของทักษิณ ชินวัตร ได้รับการล้างผิดด้วยปากกล้าชาลัน ไม่กล้าสู้ความจริงในศาล ดีแต่ปลุกระดมตมตมตมคนเสื้อแดงเท่ากับเปลือยธาตุแท้ของขบวนการทั้งหมด ตั้งแต่หนีคดีทุจริตโกงกินไปต่างประเทศ ปลุกระดมหลอกล่อให้คนเสื้อแดงออกมา อ้างอำมาตย์ อ้างสองมาตรฐาน แก่นำอ้างว่าพร้อมติดคุก อ้างสันติวิธี มีกองกำลังติดอาวุธ แก้วสามประการ ก่อจลาจลในบ้านเมือง ล้มการประชุมอาเซียน เผาบ้านเผาเมือง ฆ่าทหาร ฆ่าประชาชน ก่อการร้าย ทั้งหมดก็เพื่อต้องการจะให้มีการนิรโทษกรรมทุกฝ่าย เพื่อทักษิณจะได้อาศัยล้างผิดไปด้วย ไม่ต่างกับ “เอาเลือดคนตายมาล้างผิดให้ทักษิณ”!

คิดได้อย่างไรว่าจะเกิดความปรองดองแบบนี้ ต่อไปใครจะเคารพกฎหมายพวกที่ไปกดดันข่มขู่หน้าศาลรัฐธรรมนูญวันนี้ มันก็คิดใช่ไหมว่า ถึงทำผิดกฎหมายแล้วจะไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะจะมีคนช่วย หรือจะได้รับนิรโทษกรรม?

อีกไม่นาน หากฝ่ายที่ไม่ใช่ข้าทักษิณจะเอาบ้าง... ดิบมา-ดิบไป เกื่อนมา-เกื่อนไป ตาต่อตา-ฟันต่อฟัน...ไม่รับอำนาจฝ่ายบริหาร ไม่รับอำนาจนายกฯ ไม่รับอำนาจสภา ไม่รับอำนาจตำรวจ ฯลฯ บ้านเมืองจะเป็นอย่างไร?

(จาก Facebook Yingluck Shinawatra ๓๐ เมษายน ๒๕๕๖)

จากเนื้อหาที่ลงไว้ที่ Facebook ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปฏิกิริยาในด้านลบต่อนายกรัฐมนตรีในโลกของโซเชียลเน็ตเวิร์ก โดยเป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นของบุคคลที่มาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับรู้ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นความคิดเห็นที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยตนเองแล้วหรืออาจจะเป็นความคิดเห็นที่ได้รับจากการนำเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ที่มีคำพูดที่ค่อนข้างรุนแรงและส่อไปในทางด้านลบมากกว่าด้านบวกก็เป็นไปได้

นอกจากนี้ยังมีปฏิกิริยาทางสังคมเกิดปรากฏการณ์ใหม่การเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เมื่อมีคนกลุ่มหนึ่งชักชวนให้คนในโซเชียลเน็ตเวิร์กเปลี่ยนรูปแบบโปรไฟล์ตัวเองเป็นรูป “หน้ากากขาว-กาย ฟอร์ด์” พร้อมทั้งโพสต์ข้อความประกาศล้มล้างระบบทักษิณให้หมดไปจากประเทศไทย บุคคลที่อยู่ในกลุ่มผู้ริเริ่มการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้ระบุว่าการปลุกภาวะการตื่นรู้ของผู้คนในสังคมไทย หลังจากการปาฐกถาของนายกรัฐมนตรีที่มองโกเลีย ซึ่งเขามองว่าเป็นความจริงเพียงเศษเสี้ยวหนึ่ง และแสดงความไม่เห็นด้วยกับแนวทางของรัฐบาลที่ผลักดันการออก พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมให้แก่อดีตนายกรัฐมนตรี จากจุดเริ่มต้นในโซเชียลเน็ตเวิร์ก ยังมีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องในนามกลุ่มหน้ากากขาว นัดรวมตัวแสดงพลังในย่านศูนย์การค้าใหญ่กลางกรุง สวมหน้ากากขาว เป็นการแสดงสัญลักษณ์ต่อต้านการปกครองที่ไม่เป็นธรรม พร้อมมีการชูป้ายขับไล่รัฐบาลยิ่งลักษณ์และระบบทักษิณ เนื่องจากไม่พอใจในการบริหารงานของรัฐบาล

ขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มอุตุตราแดง ที่มีการเคลื่อนไหวต่อต้านกลุ่มหน้ากากขาวอยู่ในโซเชียลเน็ตเวิร์ก มีการนัดรวมตัวที่บริเวณสถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล หน้ากากสีแดงเป็นสัญลักษณ์ เพื่อแสดงให้เห็นสังคมรับรู้ว่ามีคนที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกลุ่มหน้ากากขาวที่ขับไล่รัฐบาล ต่างฝ่ายต่างออกมาแสดงจุดยืน โดยไม่มีการใช้กำลังกระทบกระทั่งกัน ดังกล่าวเบื้องต้นเป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นผ่านทางโซเชียลมีเดียภายหลังจากการปาฐกถาของ

นายกรัฐมนตรีที่มองโกเลียซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของสื่อมีผลต่อปฏิกริยาของผู้อ่านทั้งด้านบวกและด้านลบขึ้นอยู่กับว่าสื่อที่นั้นต้องการที่จะสื่อสารหรือเจตนาารมณให้ผู้อ่านมีการรับรู้ในด้านใดดังนั้นสื่อจึงเป็นตัวกลางที่สำคัญหรือกลไกสำคัญที่จะเป็นผู้ประสานรอยต่อหรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อผู้ส่งสารและผู้รับสารให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นกลางไม่บิดเบือนมากที่สุด โดยเฉพาะในกรณีการนำเสนอข่าวของรัฐผู้สังคมาแล้วส่งผลอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพทางการเมืองและสะท้อนถึงกัการมีประสิทธิภาพการสื่อสารของรัฐผู้สังค

การกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีครั้งนี้เป็นการกล่าวเวทีระหว่างประเทศ ว่าด้วยเรื่องประชาธิปไตย ซึ่งถือว่ามีควมสำคัญอย่างมาก ซึ่งการกล่าวในต่างประเทศนั้น สื่อเป็นตัวกลางในการนำเสนอแก่ผู้อ่านชาวหรือสังคไทย ซึ่งประเด็นที่สื่อหยิบยกมานำเสนอนั้น จะถูกกำหนดด้วยวาระของสื่อที่นั้นๆ ซึ่งอาจสอดคล้องหรือแตกต่างกับวาระที่รัฐต้องการกำหนด แต่ถือว่สื่อมีอิทธิพลต่อสังค ในการชี้้นำหรือการนำเสนอต่อสังค นอกจากนี้ สื่อนับเป็นกลไกสำคัญต่อกระบวนการสื่อสารจากรัฐผู้สังค ซึ่งกลไกในกระบวนการสื่อสารนี้ ทั้งรัฐบาล สื่อ และสังค ต่างต้องตระหนักถึงประโยชน์และความสมานฉันท์ ที่สังคต้องการในขณะนี้ ด้วยต้องยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคร่วมกันตามฐานะและบทบาทของตนเอง ซึ่งหลักความรับผิดชอบต่อสังคนั้น ถือเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนของสังคทั้งรัฐบาลและสื่อมวลชน ที่จะสร้างความสมดุลย์ หลีกเลียงเหตุที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง หรือความรุนแรง การเสนอและการยอมรับความคิดที่แตกต่างหลากหลายในสังค

บทที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อในกระบวนการสื่อสารของรัฐบาลสู่สังคม กรณีศึกษาการรายงานข่าวการกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีต่อที่ประชุมประชาคมประชาชาติไทย ประเทศมองโกเลีย ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่อยู่บนพื้นฐานเนื้อหาสาระเดียวกัน เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์การสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับสังคมโดยผ่านสื่อที่คัดสรร โดยศึกษากรณีสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีต่อที่ประชุมประชาคมประชาชาติไทย ประเทศมองโกเลีย และเพื่อประเมินสภาพและปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากผลของการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ต่อบทบาทและภาพลักษณ์ของผู้นำ ขอบเขตในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ศึกษาประเด็นเนื้อหา และการกำหนดวาระของเนื้อหาสุนทรพจน์ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายการสื่อสารของสุนทรพจน์นายกรัฐมนตรี ที่เป็นจุดสนใจของสื่อและสังคม ศึกษาการเปรียบเทียบเนื้อหาข่าวและการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับ ที่เป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่เนื้อหาและวาระสู่สังคมไทย รวมทั้ง การเปรียบเทียบวาระของเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ กับวาระที่นายกรัฐมนตรีต้องการนำเสนอในเนื้อหาของสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีในที่ประชุมประชาคมประชาชาติไทย ประเทศมองโกเลีย และต่อสังคมไทย โดยเป็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Research) ระหว่างเนื้อหาและการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ โดยวัดด้วยวิธีการวิเคราะห์ (Content Analysis Method) บนแนวคิดและแนวทางการศึกษา และศึกษาถึงปฏิกิริยาของผู้รับสารจากการนำเสนอข่าว ได้แก่ปฏิกิริยาจากสังคมในกลุ่มต่างๆต่อบทบาทและภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี

๔.๑ สรุปผลการศึกษา

การศึกษารายละเอียดของสื่อในกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม กรณีการกล่าวสุนทรพจน์เรื่องประชาชาติไทย ต่อที่ประชุมประชาคมประชาชาติไทย ประเทศมองโกเลีย โดยใช้การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นทฤษฎีในการศึกษา และทำการเปรียบเทียบวาระที่นายกรัฐมนตรีกำหนดไว้ในสุนทรพจน์ กับวาระที่สื่อกำหนดในการนำเสนอข่าว และผลหรือปฏิกิริยาของสังคมที่เกิดขึ้นจากข้อความและเนื้อหาที่นายกรัฐมนตรีและสื่อได้นำเสนอ

ในกระบวนการสื่อสารนั้น ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ต่างมีการกำหนดวาระที่ต้องการจะสื่อสาร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจากการศึกษากรณีสุนทรพจน์นายกรัฐมนตรีนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้

๔.๑.๑ วาระที่กำหนดไว้ในเนื้อหาสุนทรพจน์ที่ต้องการส่งถึงผู้ฟังในที่ประชุมฯ ที่ประเทศมองโกเลีย ที่ต้องการนำเสนอประสบการณ์การต่อสู้เพื่อประชาชาติไทยของประเทศไทย กับวาระที่ต้องการส่งถึงสังคมไทยในการแสดงจุดยืนนายกรัฐมนตรีต่อรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ และการทำงานขององค์กรอิสระ ประเมินจากผู้ฟังหรือผู้รับสารทั้งสองกลุ่มแล้ว ถือว่านายกรัฐมนตรีประสบความสำเร็จในการกำหนดวาระให้เป็นสนใจของผู้ฟัง สื่อและสังคม รวมทั้งประเด็นความสำคัญเป็นไปตามที่กำหนดไว้

๔.๑.๒ การกำหนดวาระการนำเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับ บนเนื้อสุนทรพจน์เดียวกัน ที่ถือว่าสอดคล้องกับวาระที่นายกรัฐมนตรีต้องการสื่อสารถึงสังคมไทย คือกรณีรัฐประหารเมื่อปี ๒๕๔๙ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ แต่สื่อสารหรือตีความหมายไปในทางลบ มากกว่าที่ระบุไว้ในสุนทรพจน์ โดยการนำเสนอการพาดหัวข่าว ที่ส่งผลโดยตรงต่อความสนใจของผู้อ่าน เมื่อพิจารณาจากการกำหนดหัวข้อประเด็นข่าวใหญ่ หรือการพาดหัวข่าวจะเป็นลักษณะต้องการสื่อในทิศทางลบมากกว่าด้านบวก เช่น หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันระบุชี้ชัดว่านายกรัฐมนตรีต้องการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเกี่ยวกับองค์กรอิสระ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์ ๒ ฉบับแล้ว ถือว่ามี ความรุนแรงมากที่สุด ทั้งนี้เป็นลักษณะการสอดแทรกความคิดเห็นเพิ่มเติมจากข้อเท็จจริง แต่เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของสุนทรพจน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์กรอิสระ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับองค์กรอิสระโดยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้ระบุว่าต้องการให้ล้มองค์กรอิสระเหล่านี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพาดหัวข่าวมีการกำหนดวาระของสื่อที่ไว้วางใจด้วยการแทรกข้อคิดเห็นเข้าไปมากกว่าข้อเท็จจริงส่งผลให้การรับรู้ต่อผู้อ่านอาจบิดเบือนไปจากความจริงได้

การเปรียบเทียบรายละเอียดเนื้อหาข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับของหนังสือพิมพ์ ๓ ฉบับจากการวิเคราะห์การกำหนดหัวข้อข่าวทั้งหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับจะเห็นได้ว่ามีความเหมือนตรงที่ต่างมีการกำหนดวาระเดียวกัน แต่แตกต่างกันในเรื่องของการใช้คำพูดที่จะสื่อถึงความรุนแรงที่เกิดจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และการกล่าวพาดพิงถึงบุคคลที่สามและสถานการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมือง เหล่านี้เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการอ่านหัวข้อข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ สามารถทำให้ผู้อ่านได้รับรับรู้ในเรื่อง การกล่าวถึงรัฐประหารที่เกิดขึ้น ความเจ็บปวดของผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับจากการเกิดรัฐประหาร การกล่าวถึงสถานการณ์การเคลื่อนไหวของกลุ่มเสื้อแดงหน้าสำนักศาลรัฐธรรมนูญใน การคัดค้านหรือต่อต้านการทำงานของตุลาการรัฐธรรมนูญ และการพาดพิงถึงบุคคลที่ไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการกล่าวคำปาฐกถาของนายกรัฐมนตรี ที่ประเทศมองโกเลีย

ทั้งนี้ การนำเสนอข่าวทั้ง ๓ ฉบับจะเห็นว่ามีการยกประเด็นที่แตกต่างกันไป มีการวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็นเนื้อหาที่เป็นไปในด้านลบมากกว่าด้านบวก บวก โดยเมื่อนำข้อความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีมาเปรียบเทียบกับประเด็นที่หนังสือพิมพ์นำมาเสนอข่าวนั้น พบว่ายังมีอีกหลายประเด็นสำคัญที่หนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ ยังไม่ได้นำมาเป็นประเด็นในการกำหนดหัวข้อข่าว โดยเห็นชัดเจนว่าสื่อหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับมีวาระที่ตนเองกำหนดไว้ที่จะเสนอต่อสังคม และเลือกเฉพาะประเด็นที่สอดคล้องกับวาระที่กำหนดและเกี่ยวเนื่องกับสถานการณ์ของสังคมในขณะนั้น โดยเลือกประเด็นเกี่ยวกับองค์กรอิสระ และการต่อต้านและชุมนุมที่หน้าศาลรัฐธรรมนูญซึ่งจากการนำเสนอเนื้อหาข่าวข้างต้นนำไปสู่การเกิดปฏิกิริยาจากกลุ่มต่างๆ ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

๔.๑.๓ สภาพและปฏิกิริยาจากการนำเสนอข่าว จากการศึกษาปฏิกิริยาจากการนำเสนอเนื้อหาสุนทรพจน์นายกรัฐมนตรี และจากการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ซึ่งสะท้อนจากข้อคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านผ่านทางหนังสือพิมพ์ และข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นจากเว็บไซต์รวมทั้ง ปฏิกิริยาที่แสดงออกจากกลุ่มต่างๆ แสดงให้เห็นว่า วาระในเนื้อหาประชาธิปไตยที่นายกรัฐมนตรีกำหนดไว้เพื่อสื่อสารสู่สังคมไทยนั้น แม้จะเป็นไปตามประเด็นที่ต้องการสื่อถึงสังคมไทย

เช่น การแสดงจุดยืนของนายกรัฐมนตรีต่อประชาธิปไตย หรือการต่อต้านรัฐประหาร แต่วาระที่กำหนดไว้นี้ ไม่สามารถจำกัดอยู่ในกรอบและประเด็นที่กำหนดหรือตั้งเป้าหมายไว้ แต่ยังส่งผลที่ไม่สามารถควบคุมให้เป็นไปตามวาระนั้น ด้วยแต่ละส่วนของสังคม เช่น สื่อมวลชน กลุ่มต่อต้านรัฐบาล กลุ่มสนับสนุนรัฐบาล ชุมชนออนไลน์ หรือแม้แต่สังคมโดยรวมต่างก็มีวาระที่ตนเองต้องการนำเสนอหรือต้องการให้เป็นไป ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถกำหนดหรือควบคุมได้ โดยสังคมได้แสดงปฏิกิริยาต่อบทบาทและภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี ทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยกล่าวหาว่า นายกรัฐมนตรีทำร้ายและทำลายภาพพจน์ประเทศ นายกษัตริย์ลักษณะนำเรื่องของพี่ชาย ซึ่งเป็นครอบครัว เป็นเรื่องส่วนตัวมาพูดในเวทีโลกและ การไม่ทำหน้าที่เป็นผู้นำที่ดีของประเทศ อีกทั้ง ยังทำให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์นายกรัฐมนตรีที่สูงขึ้น รวมทั้ง การกระตุ้นให้กลุ่มการเมืองต่างๆ ทั้งที่สนับสนุนรัฐบาล เช่นกลุ่มคนเสื้อแดง และกลุ่มต่อต้านรัฐบาล มีการเคลื่อนไหวที่เข้มข้นขึ้น รวมทั้ง การกระตุ้นกลุ่มต่อต้านใหม่ๆให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้าน เช่น กลุ่มหน้ากากขาว และกลุ่มในโซเชียลเน็ตเวิร์คต่างๆ

นอกจากนี้ เห็นได้ว่าบทบาทของสื่อมีผลต่อปฏิกิริยาของผู้อ่านทั้งด้านบวกและด้านลบ ขึ้นอยู่กับว่าสื่อต้องการที่จะสื่อสารหรือเจตนาารมณ์ให้ผู้อ่านมีการรับรู้ในด้านใดดังนั้นสื่อจึงเป็นตัวกลางที่สำคัญหรือกลไกสำคัญที่จะเป็นผู้ประสานรอยต่อหรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อผู้ส่งสารและผู้รับสารให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นกลางไม่บิดเบือนมากที่สุด โดยเฉพาะในกรณีการนำเสนอข่าวของรัฐสู่สังคมแล้วส่งผลอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพทางการเมืองและสะท้อนถึงก็การมีประสิทธิภาพการสื่อสารของรัฐสู่สังคม

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชี้ สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการสื่อสารของรัฐบาลสู่สังคมนั้น เป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบไปด้วย ผู้ส่งสารหรือรัฐบาล สาร ช่องทางส่งสารหรือสื่อ และผู้รับสาร ซึ่งทุกองค์ประกอบต่างมีความสำคัญและบทบาทสำคัญไม่ต่างกัน ในการที่จะสร้างผลสำเร็จของการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม ทั้งนี้ ในกระบวนการสื่อสารนั้น เห็นได้ว่า การกำหนดวาระ หรือ Agenda Setting เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการสื่อสาร กล่าวคือ ในสังคมปัจจุบันทุกภาคส่วนต่างมีการกำหนดวาระของตนเอง ดังนั้น ในกระบวนการสื่อสารของรัฐบาลสู่สังคมนั้น การกำหนดวาระเกิดขึ้นในทุกองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร

ในการศึกษาสุนทรพจน์นายกรัฐมนตรี เห็นว่ามีการกำหนดวาระที่ต้องการนำเสนอต่อผู้รับสาร ๒ กลุ่มที่แตกต่างกัน แต่เมื่อสื่อนำเสนอเนื้อหาเสนอข่าว ก็มีการพาดหัวข่าวตามวาระที่สื่อต้องการกำหนด ซึ่งอาจเป็นไปตามสภาพแวดล้อม ความสนใจ และความเป็นอยู่ของสังคมในขณะนั้น ดังนั้น เมื่อรัฐบาลและสื่อต่างกำหนดวาระในประเด็นเดียวกัน แต่มีรูปแบบการนำเสนอที่ต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลไม่อาจควบคุมวาระที่ตนเองกำหนดให้อยู่ในกรอบ เป้าหมายที่ต้องการ หรือปฏิกิริยาเมื่อสื่อสารสู่สังคม ทั้งทางตรง หรือผ่านสื่อต่างๆได้ ซึ่งผลการสื่อสารเนื้อหาในสุนทรพจน์ดังกล่าวสู่สังคม ทำให้เกิดปฏิกิริยาในทางลบอย่างกว้างขวาง และยิ่งตอกย้ำความคิดเห็นที่แตกต่างในสังคม ที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมได้

ดังนั้น การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม จะต้องทำอย่างไรให้รัฐบาลสามารถควบคุมสาร หรือวาระ ที่ต้องการสื่อสารสู่สังคม เพราะจากการศึกษาเห็นแล้วว่า

รัฐบาลไม่สามารถควบคุมหรือ กำหนดวาระให้สื่อ หรือสังคม มีทัศนความเห็นไปในทิศทางเดียวกับ รัฐบาลได้ และสารที่สื่อออกออกไป โดยเฉพาะประเด็นที่มีความอ่อนไหว และมีความคิดเห็นที่แตกต่าง ในสังคม จะมีพลังในการสร้างแรงกระเพื่อม หรือปฏิกิริยาของสังคม

การกำหนดวาระจากรัฐบาลในการสื่อสารสู่สังคม ในประเด็นที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยรวมแล้วนั้น สารที่สื่อออกไปจะเป็นไปตามวาระที่รัฐบาลกำหนด และเกิดผลที่สร้างสรรค์ แต่หาก สารมีวาระ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมในภาคส่วนต่างๆที่แตกต่างกัน หรือเป็นวาระที่สังคมมีความ คิดเห็นที่แตกต่าง การควบคุมจึงไม่สามารถดำเนินการได้ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย แต่ทั้งนี้ ผู้ส่ง สารหรือรัฐบาลจะต้องสร้างพื้นที่สำหรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือ สังคมได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรี รวมทั้ง การอภิปรายในประเด็นที่รัฐบาลเสนอ เพื่อแสดงให้เห็นถึง ความรับผิดชอบของรัฐบาลหรือความพร้อมของรัฐบาลในฐานะผู้ส่งสารที่จะรับฟังคำวิจารณ์ และ แก้ปัญหาจากผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งการรัฐบาลสามารถดำเนินการในสิ่งเหล่านี้ ด้วยความคิดที่เปิดกว้าง เป็นธรรม จะส่งเสริมให้สังคมมีความเชื่อถือต่อรัฐบาลมากขึ้น สังคมมีความยืดหยุ่น และนำไปสู่การ รับฟังซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ เพื่อให้กระบวนการสื่อสารสามารถดำเนินไปตามเป้าหมาย องค์ประกอบของ กระบวนการสื่อสารจากรัฐบาลสู่สังคม จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาด้วยเช่นกัน เช่น

ผู้ส่งสาร หรือรัฐบาล ที่จะต้องมีความน่าเชื่อถือและสังคมให้ความเชื่อมั่น โดยการสร้าง ความเชื่อถือตามที่กล่าวนั้น รัฐบาลจะต้องเปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็น ยอมรับฟังการวิจารณ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในนโยบายต่างๆของรัฐบาล รวมทั้ง การเปิดพื้นที่ที่ จะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และหลากหลาย

ตัวสาร หรือเนื้อหาที่รัฐบาลต้องการนำเสนอหรือสื่อสารสู่สังคมและประชาชน มีการศึกษา และประเมินผลที่จะเกิดขึ้น และนำเสนอต่อสังคมในแนวทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ โดยหาก เนื้อหาที่คาดว่าจะมีความอ่อนไหว เป็นประเด็นที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างในสังคม หรือส่งผลกระทบต่อ ประชาชนและสังคมในวงกว้าง รัฐบาลควรที่จะมีการชี้แจงและทำความเข้าใจกับสังคม รวมทั้ง มี ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆในเนื้อหาที่จะศึกษา ให้ความคิดเห็น ก่อนที่จะมีการนำเสนอสู่สังคม รวมทั้ง สารและข้อความที่เผยแพร่สู่สังคมควรมีความต่อเนื่อง เพื่อให้สารมีพื้นที่ในสังคม

สื่อที่ใช้ในการส่งสาร เพื่อให้รัฐบาลมีช่องทางการสื่อสารกับสังคมได้กว้างขึ้น และทันกับ เทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องพัฒนาและยกระดับการทำงานของสื่อ ของรัฐ และสร้างเสริมศักยภาพสื่อของรัฐให้มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้ รวดเร็ว และเผยแพร่ได้อย่างครอบคลุมกลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

- เกียรติยา ธรรมวิวัฒน์. การสร้างความเป็นจริงจากการรายงานข่าวเหตุการณ์ในภาวะวิกฤติ ในกรณีก่อวินาศกรรมในอาคารเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกาของสถานีวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- คลังบทความของบล็อก. จริยธรรมกับการสื่อสาร. ๒๕๕๕. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๖. แหล่งที่มา http://thidaratana.blogspot.com/2012/11/blog-post_27.html
- ทฤษฎีหน้าที่นิยม. ๒๕๕๐. สืบค้นเมื่อ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๖. แหล่งที่มา http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0709451/page04_01_03_01.html
- ชรสุนทรายุทธ. หลักการและทฤษฎีของการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ภูมิสิทธิ์ บุญลิขิต. การวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาหน้ากีฬาของหนังสือพิมพ์รายวัน. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- วิจิตรอวาทกุล. เทคนิคมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ, ๒๕๒๕.
- ศุภรัศมี ฐิติกุลเจริญ. ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.
- สมิต สัจฉกร. การพูดต่อชุมชน. กรุงเทพฯ: สายธาร, ๒๕๔๗.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.
- อรอนงค์ แก้วจงประสิทธิ์. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและภาพลักษณ์ของพรรคไทยรักไทยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๒.
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี. ผลกระทบของสื่อต่อวิกฤติชาติ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๔ เดือนตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๔, หน้า ๖๙-๘๔.
- อรนุช กล่อมดี. กระบวนการสร้างกระแสนิยมในการเล่นกีฬาเทนนิสอาชีพของสื่อหนังสือพิมพ์ในปี ๒๕๔๖ : กรณีศึกษา วาทกรรมกราดรพีเวอร์. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๐.
- Rogers, E. M., & Shoemaker, F. F. Communication of innovations: A cross cultural approach. New York: Free Press, 1971.
- Bellows. R., Gilson. T. Q., & Odiorne, G. S. Executive Skills: Their Dynamics and Development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc., 1962.
- Schramm, W. Communication and Change in Developing Countries. Honolulu: The University Press of Hawaii, 1973.
- Dearing, J. W., & Rogers, E. M. Communication Concepts 6: Agenda-setting. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 1996.

ภาคผนวก

คำแปลปาฐกถาพิเศษ นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร การประชุมประชาคม
ประชาธิปไตยอูลัน บาดอ, มองโกเลีย ๒๙ เมษายน ๒๐๑๓

คำแปลปาฐกถาพิเศษ นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร การประชุมประชาคมประชาธิปไตย
อุลัน บาตอ, มองโกเลีย ๒๙ เมษายน ๒๐๑๓

“ดิฉันขอเริ่มด้วยการขอบคุณท่านประธานาธิบดีแห่งมองโกเลียที่ได้เชิญให้ดิฉันมาปาฐกถา ณ การประชุมประชาคมประชาธิปไตยแห่งนี้

ดิฉันได้ตอบรับเชิญไม่เพียงเพราะดิฉันต้องการที่จะได้มีโอกาสเยือนมองโกเลีย ประเทศที่ประสบความสำเร็จในความเป็นประชาธิปไตย หรือไม่ได้มาเพียงที่จะได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย แต่ดิฉันเดินทางมาที่นี่เพราะความเป็นประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อดิฉันอย่างมาก และที่สำคัญยิ่งกว่าคือความไม่เป็นประชาธิปไตยมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศบ้านเกิดของดิฉัน ประเทศไทยที่ดิฉันรัก

ประชาธิปไตยนั้นไม่ใช่เป็นแนวคิดอุดมการณ์ใหม่ ในช่วงเวลาที่ผ่านมายาวนานแนวทางประชาธิปไตยได้นำมาซึ่งความก้าวหน้าและความหวังสำหรับผู้คนจำนวนมาก และในขณะเดียวกันผู้คนจำนวนมากได้เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อปกป้องรักษาและสร้างความเป็นประชาธิปไตย

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ไม่ได้ได้มาฟรีๆ สิทธิ เสรีภาพ และความเชื่อที่ว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงมีความเท่าเทียมกันนั้นได้มาด้วยการต่อสู้ และที่น่าเศร้าใจคือ ทำให้ต้องมีผู้เสียชีวิต

ทำไมถึงเป็นเช่นนั้นหรือ? ก็เพราะมีคนจำนวนไม่น้อยในโลกนี้ที่ไม่เชื่อในแนวคิดประชาธิปไตย คนเหล่านี้พร้อมที่จะให้ได้มาด้วยอำนาจและด้วยการกดขี่การมีเสรีภาพ นั้นหมายความว่าพวกเขาพร้อมที่เอารัดเอาเปรียบคนอื่น เขาไม่เคารพสิทธิมนุษยชนหรือความเสรีภาพพวกเขาพร้อม จะใช้กำลังเพื่อกดขี่ให้คนอื่นอยู่ใต้อำนาจ และยังใช้อำนาจในทางที่ผิด สิ่งนี้ได้เกิดขึ้นในอดีตและยังคงทำทลายเราทุกคนในปัจจุบัน

มีหลายประเทศที่ความเป็นประชาธิปไตยได้หยั่งรากลึกแล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและเป็นความรู้สึกลดขึ้นที่ได้เห็นกระแสประชาธิปไตยที่นำความเปลี่ยนแปลงสู่ประเทศต่างๆ จากปรากฏการณ์อาหรับสปริงถึงช่วงผ่านเปลี่ยนในเมียนมาร์ภายใต้ผลักดันของประธานาธิบดี เต็ง เส่ง รวมถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศของดิฉัน ด้วยพลังของประชาชนคนไทยที่ทำให้ดิฉันมายืนอยู่ที่นี่ได้ในวันนี้

ในระดับภูมิภาค หลักการสำคัญๆ ในปฏิญญาอาเซียนก็ยึดมั่นในหลักนิติธรรม, ประชาธิปไตย และรัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันเราทุกคนต้องระมัดระวังว่าแรงปฏิกิริยาต่อต้านประชาธิปไตยไม่เคยที่จะถดถอยลดน้อยลง ดิฉันขอยกเรื่องของตัวเองเป็นอุทาหรณ์

ในปี ๑๙๙๗ ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งร่างขึ้นโดยที่ประชาชนมีส่วนร่วม เราทุกคนคิดว่ายุคใหม่ของประชาธิปไตยไทยมาถึงแล้ว และจะเป็นยุคสมัยที่ไร้การรัฐประหาร

แต่นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น รัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งถึงสองครั้งสองหนด้วยเสียงส่วนใหญ่ถูกล้มลงในปี ๒๐๐๖ ประเทศไทยเสมือนรถไฟตกรางและประชาชนคนไทยใช้เวลาเกือบ ๑๐ ปีกว่าที่จะได้เสรีภาพแห่งประชาธิปไตยกลับคืนมา

หลายคนที่อยู่ในที่ประชุมแห่งนี้รู้ว่ารัฐบาลที่ดิฉันพูดถึงคือรัฐบาลที่พี่ชายของดิฉัน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

หลายคนที่ไม่รู้จักดิฉัน อาจบอกว่า เธอจะบ่นไปทำไม? เป็นเรื่องปกติในกระบวนการการเมืองที่รัฐบาลมาแล้วก็ไป ซึ่งหากตัวดิฉันและครอบครัวของดิฉันต้องเจ็บปวดแต่ฝ่ายเดียว ดิฉันก็คงจะปล่อยวาง

แต่นั่นก็ไม่ใช่ความเป็นไปที่เกิดขึ้น จากการรัฐประหารประเทศไทยต้องถอยหลังและสูญเสียความน่าเชื่อถือต่อนานาชาติ หลักนิติธรรมและกระบวนการกฎหมายถูกทำลาย โครงการและแผนงานที่พี่ชายของดิฉันริเริ่มตามที่ประชาชนต้องการถูกยกเลิก ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าสิทธิเสรีภาพของเขาถูกปล้นไป

คำว่า “ไทย” หมายความว่า “อิสระ” และประชาชนคนไทยก็ได้ลุกขึ้นต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้ได้เสรีภาพคืนมา แต่ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ มีการสลายการชุมนุมของผู้เรียกร้องกลุ่มคนเสื้อแดง จนทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง ๙๑ คนในใจกลางย่านธุรกิจของกรุงเทพฯ

คนบริสุทธิ์ถูกลอบยิงโดยสไนเปอร์ แกนนำการชุมนุมต้องติดคุกหรือหลบหนีไปต่างประเทศ และแม้แต่ทุกวันนี้ยังคงมีเหยื่อทางการเมืองจากการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยที่ติดคุกอยู่

ประชาชนคนไทยไม่ท้อถอยและยืนยันที่จะเดินไปข้างหน้า จนในที่สุดรัฐบาลในขณะนั้นต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง ซึ่งก็มีฝ่ายปฏิภักิริยาต่อต้านประชาธิปไตยที่เชื่อว่า จะบริหารจัดการและปิดเบือนเจตนาารมณั้ประชาธิปไตยได้ต่อ แต่ในที่สุดพวกเขาก็ไม่สามารถปฏิเสธความต้องการของประชาชนได้ ดิฉันได้รับการเลือกตั้งด้วยเสียงส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เรื่องราวนั้นยังไม่จบ

มีความชัดเจนว่าผู้ที่มีปฏิภักิริยาต่อต้านประชาธิปไตยยังคงอยู่ รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นในรัฐบาลภายใต้คณะรัฐประหารได้ใส่กลไกที่ตีกรอบเพื่อจำกัดความเป็นประชาธิปไตย

ตัวอย่างหนึ่งที่ตีในประเด็นนี้ จะเห็นได้จากที่จำนวนครึ่งหนึ่งของวุฒิสภาไทยมาจากการเลือกตั้ง แต่อีกครึ่งหนึ่งกลับได้รับการแต่งตั้งโดยกลุ่มคนเล็กๆกลุ่มหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น กลไกที่เรียกว่าองค์กรอิสระได้ใช้อำนาจเกินขอบเขตแทนประชาชนเจ้าของอำนาจที่แท้จริงเป็นการดำเนินการเพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหนึ่งมากกว่าเพื่อคนส่วนใหญ่ของสังคม

นี่คือความท้าทายของประชาธิปไตยไทยในปัจจุบัน ดิฉันนั้นต้องการเห็นความปรองดองเกิดขึ้นในประเทศไทยและประชาธิปไตยของไทยพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยหลักนิติธรรมและกระบวนการทางกฎหมายที่แข็งแกร่งมีขั้นตอนที่ชัดเจนโปร่งใสและเมื่อนั้นทุกคนจะสามารถมั่นใจได้ว่าเขาจะได้รับการดูแลที่ยุติธรรม เจตจำนงนี้ ดิฉันได้แสดงออกโดยประกาศเป็นนโยบายต่อที่ประชุมของรัฐสภา ก่อนการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล

ความมีประชาธิปไตยทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง เกิดสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุน นำมาสู่การสร้างงานสร้างรายได้ ที่สำคัญดิฉันเชื่อว่า เสรีภาพทางการเมืองเป็นการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำด้วยการเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจและนำมาซึ่งการลดช่องว่างทางรายได้ระหว่างคนจนคนรวย

นี่คือเหตุผลว่าทำไมจึงเป็นความสำคัญที่จะต้องสร้างความแข็งแกร่งให้กับประชาชนในระดับรากหญ้า เราจะต้องเดินหน้าปฏิรูปการศึกษา เพราะการศึกษาร่างโอกาสด้วยความรู้ และปลูกฝังวัฒนธรรมทางประชาธิปไตยในวิถีชีวิตของประชาชน

เมื่อประชาชนมีความรู้ ประชาชนจะสามารถตัดสินใจด้วยข้อมูลที่ครบถ้วนและสามารถปกป้องความเชื่อของตนจากผู้ที่ต้องการกดขี่ และนี่คือเหตุผลที่ประเทศไทยสนับสนุนข้อเสนอของมองโกเลียในที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติเกี่ยวกับการศึกษาและประชาธิปไตย

การลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนก็สำคัญเช่นกันมนุษย์ทุกคนควรมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน เราต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง สิ่งนี้จะทำให้ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมที่แท้จริงในการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างประชาธิปไตยของประเทศ

นี่คือเหตุผลที่รัฐบาลต้องริเริ่มนโยบายที่จะเพิ่มโอกาสให้ประชาชนสร้างชีวิตที่ดีกว่า และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ดิฉันได้เริ่มต้นไว้หลายโครงการ รวมถึงการสร้างกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และวิสาหกิจชนบทกลางขนาดย่อม ในขณะที่ได้กำหนดมาตรการยกระดับรายได้ของเกษตรกรและดิฉันเชื่อว่าเราต้องการการนำที่มีประสิทธิภาพและมีความสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและหลักนิติธรรมตลอดจนความสร้างสรรค์ในการหาทางออกที่สันติในการแก้ไขปัญหาของประชาชน

เราต้องการการนำที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในซีกรัฐบาลแต่ในฝ่ายค้านและประชาชนทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกคนต้องเคารพกฎหมายและช่วยกันสร้างประชาธิปไตย....

อีกบทเรียนที่ได้เรียนรู้คือเพื่อนในต่างประเทศมีความสำคัญ การกดดันจากนานาชาติที่เชื่อในระบอบประชาธิปไตยทำให้กระบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทยคงอยู่ได้ การคว่ำบาตรและการไม่ยอมรับเป็นกลไกที่สำคัญที่จะหยุดกระบวนการปฏิริยาที่ต่อต้านประชาธิปไตย

เวทีนานาชาติอย่างประชาคมประชาธิปไตยแห่งนี้มีบทบาทที่จะช่วยให้ประชาธิปไตยยืนหยัดอยู่ได้ การส่งเสริมและปกป้องประชาธิปไตยด้วยการหารือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นประสบการณ์และสร้างความร่วมมือ หากประเทศใดก็ตาม ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่ขัดต่อหลักการประชาธิปไตย ทุกคนต้องร่วมกันกดดันเพื่อการเปลี่ยนแปลงและนำเสรีภาพกลับคืนสู่ประชาชน

ดิฉันขอยืนยันว่าจะให้การสนับสนุนเวทีนี้และการดำเนินงานของสภาบริหาร (Governing Council) เพื่อจะได้ช่วยให้ประชาธิปไตยแข็งแกร่งขึ้นทั่วโลกนอกจากนี้ ดิฉันขอชื่นชมประธานาธิบดีมองโกเลียสำหรับข้อริเริ่มความเป็นหุ้นส่วนเอเชียเพื่อประชาธิปไตย (Asian Partnership Initiative for Democracy) และทางรัฐบาลไทยพร้อมที่จะส่งเสริมความร่วมมือในส่วนนี้....

ดิฉันขอปิดท้ายด้วยการประกาศว่า ดิฉันหวังว่าความเจ็บปวดที่ครอบครัวของดิฉันได้รับ ที่ครอบครัวของเหยื่อทางการเมืองไทย และครอบครัวของผู้เสียชีวิตทั้ง ๙๑ คนในเหตุการณ์เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ ต้องเผชิญจะเป็นความเจ็บปวดครั้งสุดท้ายสำหรับประเทศไทย

ขอให้เราทุกคนสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยเพื่อที่เสรีภาพและอิสรภาพของมนุษย์ได้รับการปกป้องรักษาเพื่อลูกหลานและคนรุ่นต่อไป

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางสาวนันทริยา ทวีวงศ์

ประวัติการศึกษา

อักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
The University of Nottingham, UK

ประวัติการทำงาน

มีนาคม ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ : เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ ชำนาญการพิเศษ สำนักโฆษก
มิถุนายน ๒๕๔๘ - ๒๕๕๐ : เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ ๗ สำนักโฆษก
ตุลาคม ๒๕๔๖ - ๒๕๔๘ : เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ ๖ สำนักโฆษก
เมษายน ๒๕๔๔ - ๒๕๔๖ : เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ ๕ สำนักโฆษก
ธันวาคม ๒๕๔๑ - ๒๕๔๔ : เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔ สำนักประสานงาน
การเมือง

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการกลุ่มวิเทศสัมพันธ์ สำนักโฆษก
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี